

ระบบงานรัฐสภา

2552

ระบบงานรัฐสภา 2552

เรื่อง	ระบบงานรัฐสภา 2552
ปีที่พิมพ์	สิงหาคม 2552
จำนวนหน้า	180 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 1	จำนวนพิมพ์ 20,000 เล่ม
จัดทำโดย	กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ข้อมูล/ พิสูจน์อักษร	พรรณพร สิ้นสวัสดิ์
ศิลปกรรม	มานะ เรืองสอน
พิมพ์ที่	สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คำนำ

จากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่งผลให้ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภา มีการเปลี่ยนแปลงไปหลายประการ และประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐสภาที่ลึกซึ้งเพียงพอ ดังนั้น เพื่อให้การเผยแพร่ ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบ รัฐสภาซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นไปอย่างทั่วถึง จึงได้จัดทำหนังสือฉบับนี้ขึ้น โดยมีวิธีการนำเสนอ ข้อมูลที่แบ่งเป็นประเด็นสำคัญและเกี่ยวข้องกับวงงานรัฐสภา ที่ได้จากการประมวลความรู้ของกฎหมายต่าง ๆ ได้แก่ รัฐธรรมนูญ ข้อบังคับ การประชุมสภา และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ มาผสมผสานกันเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหายิ่งขึ้น และสอดแทรกความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานจริงในปัจจุบัน อาทิ การร่างกฎหมายว่ามีวิธีการและรูปแบบการเสนอ ร่างกฎหมายอย่างไร โดยใช้ภาษาในการเขียนอธิบายที่อ่านเข้าใจง่าย ประกอบกับการใช้แผนภูมิแสดงให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จึงหวังว่าหนังสือเล่มนี้ จะทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวงงานรัฐสภา และประชาชนทั่วไป ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบงานรัฐสภาเพิ่มมากขึ้น และสามารถนำ ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และการศึกษาค้นคว้า ต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สิงหาคม 2552

สารบัญ

โครงสร้างของรัฐสภา	7
อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา	27
ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร	32
อำนาจหน้าที่และบทบาทของประธานสภา	39
การประชุมสภา	47
ญัตติ	57
การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ	66
การตราพระราชบัญญัติ	72
การควบคุมการตรากฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	86
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	89
การร่างพระราชบัญญัติ	92
การตราพระราชกำหนด	101
กระทู้ถาม	105
การพิจารณาให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรีน	109
การเปิดอภิปรายทั่วไป	111
กรรมวิธีการ	118
เอกสิทธิ์	136
ศาลรัฐธรรมนูญ	139
ศาลปกครอง	147
คณะกรรมการการเลือกตั้ง	149
ผู้ตรวจการแผ่นดิน	155

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)	157
คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	160
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	162
การตรวจสอบทรัพย์สิน	165
การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์	168
การถอดถอนจากตำแหน่ง	172
การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	175
จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	179
บรรณานุกรม	180

โครงสร้างของรัฐสภา

นับแต่ปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศตลอดมา รัฐธรรมนูญที่มีมาทุกฉบับได้กำหนดรูปแบบการบริหารการปกครองประเทศอยู่ในระบบรัฐสภา โดยมีหลักสำคัญในการปกครองว่า "อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย" พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล

จากหลักสำคัญของการปกครองดังกล่าว จึงได้มีการแบ่งอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการบริหารการปกครองแผ่นดินออกเป็น 3 ฝ่าย ดังนี้

1. อำนาจนิติบัญญัติ หรืออำนาจในการตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับ รัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนี้
2. อำนาจบริหาร หรืออำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจนี้
3. อำนาจตุลาการ หรืออำนาจในการพิพากษาอรรถคดีต่าง ๆ ศาลเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจนี้

อำนาจทั้งสามจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แต่จะสัมพันธ์กันในลักษณะใด มากน้อยเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ๆ ในอันที่จะกำหนดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมืองที่ได้ผันแปรเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นอกจากจะมีอำนาจทั้งสามแล้วยังมีอำนาจขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่จะเป็นฝ่ายตรวจสอบอำนาจรัฐอีกด้วย และรัฐธรรมนูญนี้ยังคงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา โดยกำหนดโครงสร้างของรัฐสภาในรูปแบบของสองสภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

สภาผู้แทนราษฎร

ประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 480 คน ซึ่งเป็นสมาชิกที่มาจาก การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน 80 คน โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ และใช้บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบละ 1 ใบ

ในกรณีที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้การเลือกตั้งทั่วไปมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ครบ 480 คน แต่มีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่า 456 คน ก็ให้ถือว่าสมาชิกจำนวนนั้นประกอบเป็นสภาผู้แทนราษฎร แต่ต้องดำเนินการให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบ 480 คน ภายใน 180 วัน และให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้นมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิ เช่น ถ้ามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 2 คน ให้กา X ได้ 2 เบอร์ ถ้ามีได้ 3 คน ให้กา X ได้ 3 เบอร์ เป็นต้น โดยวิธีการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีได้ในแต่ละเขต และการกำหนดเขตเลือกตั้ง ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) คำนวณหาเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ว่าเป็นจำนวนเท่าใด โดยนำเอาจำนวนราษฎรทั้งหมดของประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่เลือกตั้งมาหารด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 400 คน

(2) หาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีได้ในแต่ละจังหวัดโดยเอาจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนที่คำนวณได้ตาม (1) ไปหารจำนวนราษฎรของจังหวัดนั้น ๆ ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรน้อยกว่าเกณฑ์ตาม (1) ให้ถือว่าจังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คน จังหวัดใดมีราษฎรเกินเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีก 1 คนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์

(3) ถ้าหากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศที่คำนวณได้ยังไม่ครบ 400 คน ให้ดูว่าจังหวัดใดมีเศษจำนวนประชากรที่เหลือมากที่สุดในการคำนวณตาม (2) ให้เพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดนั้นอีก 1 คนไปตามลำดับ จนได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศครบ 400 คน

(4) จังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกิน 3 คน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง แต่ถ้าจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกิน 3 คน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 คน

(5) ในกรณีที่แบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบ 3 คนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละ 3 คนก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าเขตละ 2 คน ถ้าจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 4 คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 2 เขต เขตละ 2 คน หรือถ้ามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 5 คน ให้แบ่งเป็น 2 เขต โดยเขตหนึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 3 คน อีกเขตหนึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 2 คน เป็นต้น

(6) จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งมากกว่า 1 เขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องมีจำนวนราษฎรในแต่ละเขตใกล้เคียงกัน

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มาจากการเลือกตั้งแบบ สัดส่วน

ให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกพรรคการเมืองที่จัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้ 1 พรรค หรือ ก $\times$ ได้ 1 เบอร์

การกำหนดเขตเลือกตั้ง

1. จัดแบ่งพื้นที่ประเทศออกเป็น 8 กลุ่มจังหวัด และให้แต่ละกลุ่มจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง โดยแต่ละเขตเลือกตั้งให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 10 คน
2. การจัดกลุ่มจังหวัด ให้จัดจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกันอยู่ในกลุ่มจังหวัดเดียวกัน และในกลุ่มจังหวัดทุกกลุ่มต้องมีจำนวนราษฎรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้งรวมกันแล้วใกล้เคียงกัน โดยให้จังหวัดทั้งจังหวัดอยู่ในเขตเลือกตั้งเดียว

การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง

1. บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละเขตต้องมีรายชื่อผู้สมัครครบตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนที่จะมีได้ในแต่ละเขตเลือกตั้ง คือ จำนวน 10 คน ดังนั้นจะต้องส่งผู้สมัครครบทั้ง 10 คน จะส่งเพียง 8 คน หรือ 9 คน หรือจะส่งเกินกว่า 10 คนไม่ได้ นอกจากนี้ จะต้องเรียงตามลำดับหมายเลขด้วย
2. รายชื่อตาม ข้อ 1 ต้องไม่ซ้ำกับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบสัดส่วนไม่ว่าของพรรคการเมืองใด และต้องคำนึงถึงโอกาส สัดส่วนที่เหมาะสม และความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย

พรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนทุกเขตเลือกตั้ง หรือจะส่งเพียงบางเขตเลือกตั้งก็ได้

การคำนวณหาผู้ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน

การคำนวณคะแนนตามระบบสัดส่วนนี้ จะคำนวณแยกในแต่ละกลุ่มจังหวัด ซึ่งแต่ละพรรคการเมืองจะได้รับจำนวนที่นั่งตามอัตราส่วนของคะแนนที่พรรคนั้น ๆ ได้รับตามเกณฑ์คะแนนที่คำนวณได้ เรียงตามลำดับหมายเลขในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น โดยไม่มีการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำร้อยละ 5 ดังที่เคยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

โดยการคำนวณสัดส่วนเพื่อหาผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนในแต่ละเขตเลือกตั้ง มีดังนี้

(1) ให้รวมผลคะแนนทั้งหมดที่พรรคการเมืองทุกพรรคที่ส่งผู้สมัครในเขตนั้นได้รับคะแนนในเขตเลือกตั้งแบบสัดส่วนนั้น

(2) ให้นำคะแนนรวมจาก (1) ทหารด้วย 10 ผลลัพธ์ที่ได้ให้ถือเป็นคะแนนเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน 1 คน

(3) ในการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งแต่ละพรรคการเมืองจะได้รับ ให้นำคะแนนรวมของแต่ละพรรคการเมืองที่ได้รับทหารด้วยคะแนนเฉลี่ยตาม (2) ผลลัพธ์ที่ได้เป็นจำนวนเต็ม คือจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนที่พรรคการเมืองนั้นได้รับ โดยเรียงลำดับจากรายชื่อแรกของบัญชีรายชื่อเป็นลำดับไป

(4) ในกรณีที่จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนที่พรรคการเมืองได้รับรวมกันทุกพรรคการเมืองในเขตเลือกตั้งแบบสัดส่วนมีจำนวนไม่ครบ 10 คน ให้พรรคการเมืองที่มีผลลัพธ์ตาม (3) เป็นเศษ และพรรคที่ได้คะแนนไม่ถึงจำนวนตาม (2) พรรคใดมีคะแนนหรือคะแนน

เหลือจำนวนมากที่สุด ได้รับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน 1 คน ตามลำดับ จนกว่าจะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนที่พรรคการเมืองทั้งหมดได้รับรวมกันครบจำนวน 10 คน

(5) ในการดำเนินการตาม (4) ถ้ามีคะแนนเท่ากัน ให้พรรคการเมืองที่มีคะแนนเท่ากันจับสลากโดยตัวแทนของพรรคการเมืองที่มีคะแนนเท่ากันภายในวันและเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด เพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนครบจำนวนที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนของแต่ละพรรคการเมืองที่จะได้รับตามผลการคำนวณข้างต้นจะต้องไม่เกินจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนเท่าที่มีอยู่ในแต่ละบัญชีรายชื่อผู้สมัคร

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
3. เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 30 วันนับถึงวันเลือกตั้ง
4. ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย
  - ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

- ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง
- ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปีการศึกษา
- ง) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปี
5. ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามข้อ 4 ด้วย แต่ลักษณะดังกล่าวในกรณีใดที่กำหนดถึงจังหวัดให้หมายถึงกลุ่มจังหวัด

ลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่มีให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1. ดิดยาเสพติดให้โทษ
2. เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
3. เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเนื่องจากวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช หรืออยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
4. ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
5. เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง 5 ปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
6. เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

7. เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ
8. เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง
9. เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
10. เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วไม่เกิน 2 ปี
11. เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ
12. เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
13. อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
14. เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันเลือกตั้ง

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

1. มีสัญชาติไทย แต่บุคคลที่มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้รับสัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง และ
3. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 90 วันนับถึงวันเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาน้อยกว่า 90 วันนับถึงวันเลือกตั้ง หรือมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

1. เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
2. อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
3. ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
4. วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

วาระในการดำรงตำแหน่ง และกรณีตำแหน่งว่าง

อายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง โดยความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง และในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรจะมีการควบรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้

เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปพร้อมกันทั่วประเทศภายใน 45 วัน นับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง

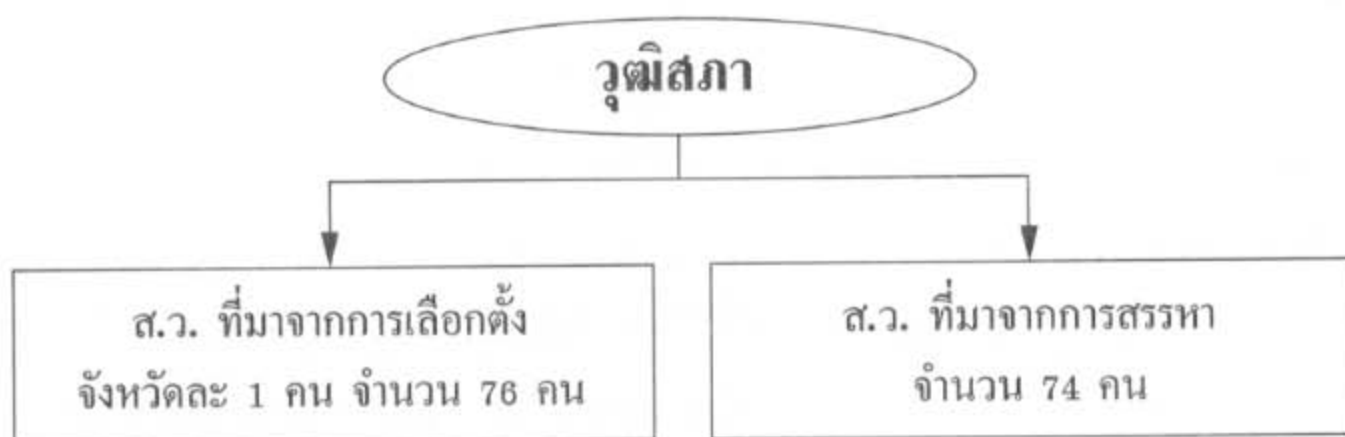
กรณีมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการทั่วไปพร้อมกันทั่วประเทศภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 45 วันแต่ไม่เกิน 60 วัน นับแต่วันยุบสภา

กรณีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงด้วยเหตุอื่นที่มีใช่เป็นการหมดวาระหรือถูกยุบสภา ถ้าตำแหน่งว่างเป็นตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งก็ให้มีการเลือกตั้งซ่อมภายใน 45 วันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึง 180 วัน ก็ไม่ต้องเลือกตั้งซ่อม และในกรณีที่เป็นตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนก็ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศให้ผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในเขตเลือกตั้งนั้น เลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง โดยต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่ไม่มีรายชื่อเหลืออยู่ในบัญชีที่จะเลื่อนขึ้นมาแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตที่เลือกเข้ามาแทนให้เริ่มนับแต่วันเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ส่วนสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนที่เข้ามาแทนให้เริ่มนับแต่วันถัดจากวันประกาศชื่อในราชกิจจานุเบกษา และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้ามาแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

วุฒิสภา

ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนรวม 150 คน ซึ่งมาจากสมาชิก 2 ประเภทคือ ประเภทแรกเป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนจากทุกจังหวัด จังหวัดละ 1 คน (ปัจจุบันมี 76 จังหวัด จึงเท่ากับ 76 คน) และประเภทที่สองเป็นสมาชิกที่มาจากการสรรหาเท่ากับจำนวน 150 คน หักด้วยจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีการเพิ่มหรือลดจังหวัดในระหว่างวาระของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่ และในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง โดยยังไม่มี การเลือกตั้งหรือสรรหาขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่มีเหตุการณ์ทำให้สมาชิกวุฒิสภาไม่ครบ 150 คน แต่มีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 ของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด ให้ถือว่าวุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนดังกล่าว แต่ต้องมีการเลือกตั้งหรือการสรรหาให้ได้สมาชิกวุฒิสภาครบจำนวนภายใน 180 วัน นับแต่วันที่มีเหตุการณ์ดังกล่าว และให้สมาชิกวุฒิสภาที่เข้ามานั้นอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละจังหวัด ให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งและให้มีสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดละ 1 คน โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกได้เพียง 1 เสียง และผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถหาเสียงเลือกตั้งได้แต่เฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของวุฒิสภา

สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา

ให้มีคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

1. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
2. ประธานกรรมการการเลือกตั้ง
3. ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน
4. ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
5. ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
6. ผู้พิพากษาในศาลฎีกา จำนวน 1 คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่

ศาลฎีกามอบหมาย

7. ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจำนวน 1 คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมอบหมาย

ให้กรรมการเลือกกันเองให้กรรมการผู้หนึ่งเป็นประธานกรรมการ และในกรณีไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

ขั้นตอนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา

เมื่อมีเหตุที่จะต้องสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดวันสรรหาภายใน 3 วัน นับแต่วันที่มีเหตุให้ต้องมีการสรรหา และให้ดำเนินการดังนี้

1. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้องค์กรต่าง ๆ ในภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาชีพ และภาคอื่นที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา โดยต้องเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย หรือเป็นนิติบุคคลที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมายให้จัดตั้งขึ้นในราชอาณาจักรมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี และต้องมีใช้เป็นองค์กรที่แสวงหาผลกำไรหรือดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมาลงทะเบียนพร้อมทั้งเสนอชื่อผู้ที่สมควรได้รับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภาองค์กรละ 1 คน ต่อคณะกรรมการสรรหา ให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน นับจากวันสรรหา

2. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบคุณสมบัติขององค์กรและคุณสมบัติผู้ได้รับเสนอชื่อ และเสนอรายชื่อต่อคณะกรรมการสรรหาภายใน 5 วัน นับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาการเสนอชื่อ

3. ให้คณะกรรมการสรรหาพิจารณาสรรหาบุคคลและเสนอชื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับรายชื่อผู้เข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภาจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง

4. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหาและแจ้งผลการสรรหาไปยังประธานรัฐสภาเพื่อทราบและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาในภาคใดสิ้นสุดลงก่อนถึงคราวออกตามวาระ ให้ดำเนินการสรรหาโดยให้ภาคนั้นเสนอรายชื่อบุคคลเพื่อรับการสรรหาตามขั้นตอนต่อไป

ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์ในวันสมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
4. ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ด้วย
  - ก. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
  - ข. เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง
  - ค. เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปีการศึกษา
  - ง. เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปี
5. ไม่เป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
6. ไม่เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองหรือเคยเป็นสมาชิกหรือเคยดำรงตำแหน่งและพ้นจากการเป็นสมาชิกหรือ

การดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมืองมาแล้วยังไม่เกิน 5 ปีนับถึงวัน
สมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ

7. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรและพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว
ไม่เกิน 5 ปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ

8. เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง โดยมี
ลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ติดยาเสพติดให้โทษ

(2) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(3) เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช หรืออยู่ในระหว่างถูกเพิกถอน
สิทธิเลือกตั้ง

(4) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมาย
ของศาล

(5) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง
5 ปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความ
ผิดลหุโทษ

(6) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ
หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำ
การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(7) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตก
เป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(8) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
นอกจากข้าราชการการเมือง

แล้วแต่กรณี และสมาชิกวุฒิสภาจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระไม่ได้ นอกจากนี้ บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกิน 2 ปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มิได้

ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีสมาชิกวุฒิสภาชั้นใหม่

เมื่อวาระของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายใน 30 วันนับแต่วันที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งสิ้นสุดลง

เมื่อวาระของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการสรรหาสิ้นสุดลง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนดวันเริ่มการสรรหาและระยะเวลาการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งต้องทำการสรรหาให้แล้วเสร็จภายใน 60 วันนับแต่วันที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาสิ้นสุดลง

สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

1. ถึงคราวออกตามวาระ
2. ตาย
3. ลาออก
4. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้สมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา
5. กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 116 มาตรา 265 หรือมาตรา 266 ดังต่อไปนี้

(9) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(10) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าของที่ดินของรัฐ

(11) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(12) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือ

(13) เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันเลือกตั้ง

9. ไม่เป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นซึ่งมิใช่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นหรือเคยเป็นแต่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วยังไม่เกิน 5 ปี

ข้อห้ามของสมาชิกวุฒิสภา

สมาชิกวุฒิสภาจะเป็นรัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มิได้

วาระการดำรงตำแหน่ง

สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งเริ่มตั้งแต่วันที่ที่มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาเริ่มตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหา โดยสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดคราวละ 6 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง หรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหา

- (1) เป็นรัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ
- (2) ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น
- (3) รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม
- (4) รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ
- (5) เป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม ไม่ว่าจะในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทนหรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว
- (6) ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

ข. การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือ

ค. การให้ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น พ้นจากตำแหน่ง

6. วุฒิสภามีมติตามมาตรา 274 ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งหรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา 91 หรือศาลฎีกามีคำสั่งตามมาตรา 239 วรรคสอง หรือมาตรา 240 วรรคสาม ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติหรือศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่ง แล้วแต่กรณี

7. ขาดประชุมเกินจำนวน 1 ใน 4 ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า 120 วัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

8. ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอกการลงโทษเว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา

รัฐสภาเป็นองค์กรที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อให้ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ มีสมาชิกรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้ดำเนินการภายในขอบเขตและวิธีการที่รัฐธรรมนูญ และข้อบังคับการประชุมสภาได้บัญญัติไว้ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาไว้พอสรุปได้ ดังนี้

1. อำนาจในการตรากฎหมาย หมายถึง อำนาจในการออกพระราชบัญญัติ การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกพระราชบัญญัติ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย

เพราะการปกครองประเทศในระบบประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีกฎหมายเป็นกรอบในการดำเนินการ กฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้เป็นหลักหรือแม่บทที่สำคัญ จะต้องตราขึ้นมาจากเจตนารมณ์ของประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาที่จะแสดงออกและให้ความยินยอมในการนำกฎหมายนั้น ๆ ออกใช้บังคับ

2. อำนาจในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน หมายถึง การสอดส่องดูแลการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรี หรือฝ่ายบริหารด้วยวิธีการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ คือ การตั้งกระทู้ถาม การขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่มีการลงมติ และการขอเปิดอภิปราย

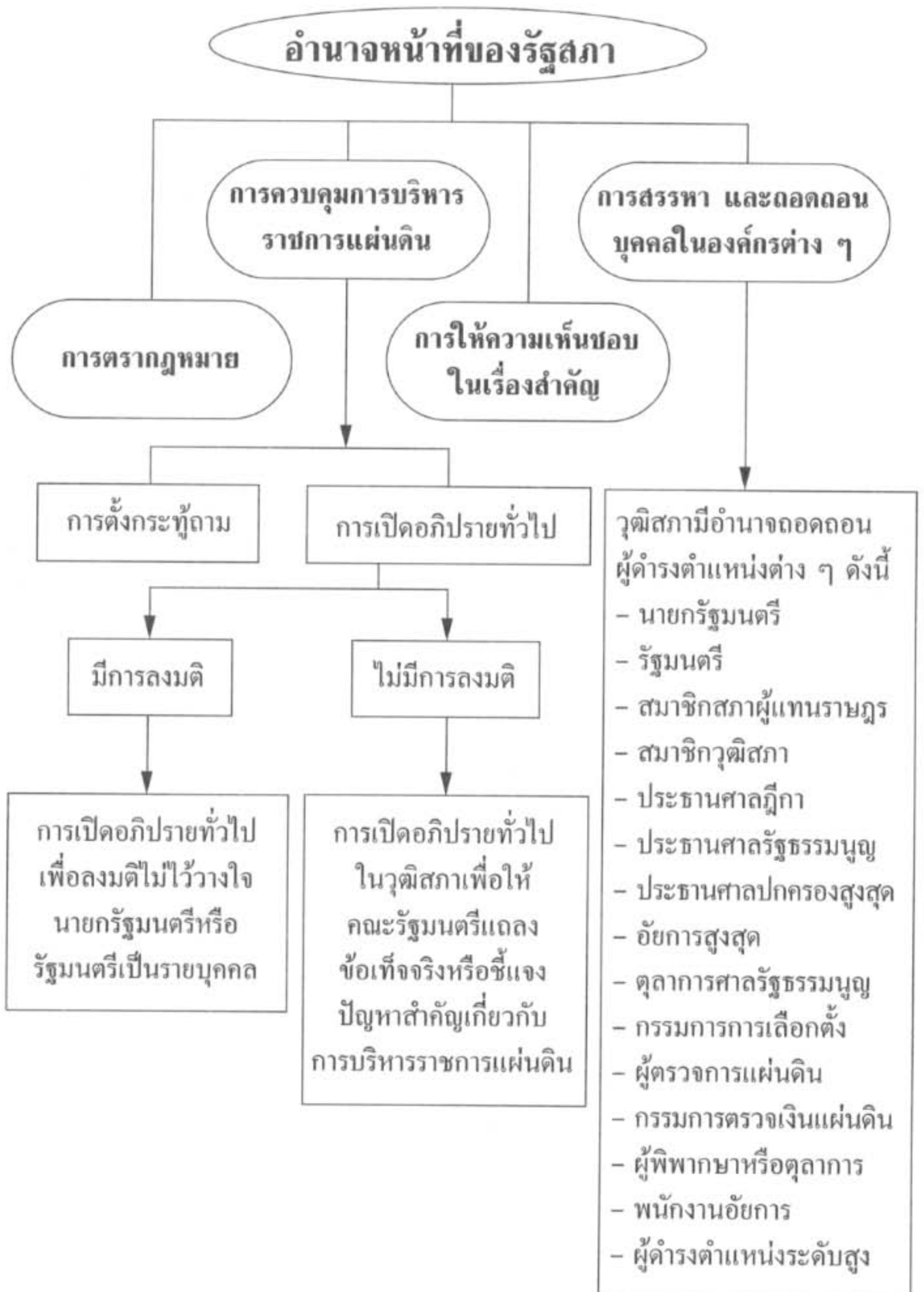
ทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล อันอาจส่งผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งได้ ซึ่งนับเป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ให้มีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน เพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อำนาจเกินขอบเขต จนอาจทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน

นอกจากนี้ยังควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี โดยการกำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่าง ๆ ที่จะใช้ในการบริหารประเทศต่อรัฐสภาภายใน 15 วัน นับแต่วันเข้ารับหน้าที่ ซึ่งการแถลงนโยบายดังกล่าวคณะรัฐมนตรีต้องชี้แจงให้ชัดเจนว่าการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐนี้จะดำเนินการอย่างไร ในระยะเวลาใด และต้องจัดทำรายงานแถลงผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรค เสนอต่อรัฐสภาปีละหนึ่งครั้ง นอกจากนี้ ในแต่ละปี คณะรัฐมนตรีต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อแสดงมาตรการและวิธีการในการปฏิบัติตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในแต่ละเรื่อง รวมทั้งต้องมีแผนการตรากฎหมายที่จำเป็นต่อการดำเนินการตามนโยบายและแผนการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งการกำหนดให้ชัดเจนนี้ทำให้สามารถตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของคณะรัฐมนตรีได้ง่ายขึ้น

3. อำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบ โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกรัฐสภาเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของแผ่นดินในกรณีต่าง ๆ ในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ดังนี้

- 1) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- 2) การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ
- 3) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมสมัยสามัญของรัฐสภาก่อนครบกำหนดเวลา 120 วัน
- 4) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน
- 5) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบต่อไปได้ กรณีอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- 6) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม
- 7) การให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

4. อำนาจหน้าที่ในการสรรหา และถอดถอนบุคคลในองค์กรต่าง ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการสรรหาบุคคลในองค์กรต่าง ๆ โดยพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา และถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ออกจากตำแหน่งในกรณีมีพฤติการณ์ร้ายรอยผิดปกติทุจริตต่อหน้าที่ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม จงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

ความสัมพันธ์ระหว่าง ฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภานั้น อำนาจอธิปไตยได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 อำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ อำนาจทั้งสามนี้เป็นเสมือนหนึ่งเข้าหลอมให้การปกครองได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อำนาจทั้งสามประการนี้ในรัฐธรรมนูญของไทยเราได้มีการแบ่งแยกอำนาจออกจากกันอย่างไม่เด็ดขาด คือ มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยทั่วไป อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ส่วนอำนาจตุลาการนั้นจะมีความเป็นอิสระมากที่สุด โดยรัฐธรรมนูญจะกำหนดให้ฝ่ายตุลาการมีอิสระในการพิพากษาบรรดคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

เมื่อรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารมีความสัมพันธ์กันอย่างนี้ ทำให้อำนาจทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในเรื่องต่อไปนี้

1. การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

ฝ่ายนิติบัญญัติจะสรรหาบุคคลที่เหมาะสมจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยสภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก

การเสนอชื่อผู้ที่สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี จะต้องมิ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
เท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรรับรอง และมติของสภาผู้แทนราษฎรที่
เห็นชอบด้วยในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีต้องมีคะแนนเสียงมากกว่า
กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่พ้นกำหนดแล้วไม่มีผู้ใดได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบให้
ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำความ
กราบบังคมทูลเพื่อทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้ที่ได้รับคะแนนเสียง
สูงสุดเป็นนายกรัฐมนตรี ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าว

2. การแต่งตั้งประธานสภาและรองประธานสภา

การแต่งตั้งประธานสภาและรองประธานสภานั้น รัฐธรรมนูญ
ได้บัญญัติให้อำนาจพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาตามมติ
ของสภาให้ดำรงตำแหน่งประธานสภาและรองประธานสภา โดยมี
นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

3. การแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

การแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรนั้น จะแต่งตั้งจาก
ผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ
2. เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และ

3. เป็นพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมือง ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และ

4. เป็นพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรในขณะแต่งตั้ง

พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดให้ดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในกรณีที่ไม่มีพรรคการเมืองใดในสภาผู้แทนราษฎรที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคการเมืองที่สมาชิกในสังกัดของพรรคนั้นมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่มีเสียงสนับสนุนเท่ากันให้ใช้วิธีจับสลาก

หน้าที่หลักของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรคือการตรวจสอบวิพากษ์วิจารณ์นโยบาย ตลอดจนติดตามการบริหารงานของรัฐบาล หากเห็นว่ารัฐบาลดำเนินงานผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องก็สามารถตั้งกระทู้ถามหรือยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ แต่การกระทำนี้จะต้องเป็นไปตามกติกาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

4. การแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา

คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน จะต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาและชี้แจงการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่ง

รัฐภายใน 15 วัน นับแต่วันเข้ารับหน้าที่ โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจแต่อย่างใด การแถลงนโยบายนี้ เป็นไปเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาได้ทราบว่ารัฐบาลมีนโยบายและวิธีดำเนินการอย่างไรในการเข้าไปบริหารราชการแผ่นดิน ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลก็จะได้รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภาด้วย

เมื่อรัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้ว รัฐบาลที่เข้าไปบริหารราชการแผ่นดินจะต้องดำเนินการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาก่อนนี้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันขึ้นระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เพราะจะต้องปฏิบัติงานร่วมกันหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

5. การเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา เป็นสถาบันที่มีหน้าที่โดยตรงในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ และให้ความเห็นชอบเพื่อการประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้สิทธิในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องขอมติจากพรรคการเมืองที่ตนสังกัด ซึ่งเป็นไปตามหลักความเป็นอิสระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ส่วนการเสนอร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรี ไม่จำเป็นต้องมีผู้รับรองแต่อย่างใด แต่จะกระทำในรูปของมติคณะรัฐมนตรีทุกครั้งไป

การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีสิทธิริเริ่มในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารเพราะว่าการเสนอร่างพระราชบัญญัติใด ๆ ก็ตาม จะต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาก่อนเสมอ

6. การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

การเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล เป็นการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการควบคุมที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการตั้งกระทู้ถาม เพราะว่าการตั้งกระทู้ถามนั้นไม่มีการลงมติแต่อย่างใด แต่การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนี้ ต้องมีการลงมติและผลของการลงมติดีอาจมีผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งได้ ถ้ามีคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจตามเกณฑ์ที่กำหนด การถ่วงดุลอำนาจโดยวิธีนี้ถือว่าเป็นมาตรการรุนแรงที่สุดที่ฝ่ายนิติบัญญัติกระทำต่อฝ่ายบริหาร

7. การตั้งกระทู้ถาม

รัฐธรรมนูญให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ ซึ่งจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหารไว้ หมายความว่า การที่ฝ่ายบริหารจะทำการใด ๆ เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินนั้น

จะต้องกระทำไปด้วยความไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพราะต้องคิดอยู่เสมอว่ามีผู้คอยตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตนอยู่

8. การสอบสวนตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร

การสอบสวนตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารนี้ รัฐสภาได้ทำกันในรูปการจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ขึ้น เพราะการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ของประเทศมีมากมาย จะกระทำได้ยากมาก หากไม่มีการแบ่งงานกันทำอีกทั้งสมาชิกรัฐสภาก็มีมาก ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา

การสอบสวนตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารในรูปคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ นี้ ทำให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เนื่องจากคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เหล่านี้มีอำนาจในการที่จะเรียกเอกสาร บุคคล หรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อนำมาเป็นประโยชน์ในการสอบสวนได้ และบางครั้งคณะกรรมการยังรับเรื่องราวร้องทุกข์จากราษฎร เพื่อสอบสวนการดำเนินงานของฝ่ายบริหารด้วย

9. การให้ความเห็นชอบ

ฝ่ายนิติบัญญัติยังควบคุมฝ่ายบริหารโดยการให้ความเห็นชอบในเรื่องต่าง ๆ เช่น

9.1 การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้อำนาจรัฐบาลในการประกาศสงครามกับประเทศอื่นได้ แต่การประกาศสงครามนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา รัฐบาลจะประกาศสงครามไปตามลำพังไม่ได้

9.2 การให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

รัฐธรรมนูญให้อำนาจฝ่ายบริหารในการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ แต่ต้องขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภาในกรอบการเจรจา และต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาทั้งก่อนและภายหลังการเจรจา หรือก่อนลงนามในหนังสือสัญญา ซึ่งหนังสือสัญญาที่ฝ่ายบริหารต้องขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภามีทั้งสิ้น 5 ประเภทคือ

- ก. ประเภทที่มีบทเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยของรัฐ
- ข. ประเภทที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่ อาณาเขต ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ
- ค. ประเภทที่มีผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมประเทศอย่างกว้างขวาง
- ง. ประเภทที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ
- จ. ประเภทที่ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา

อำนาจหน้าที่และบทบาทของประธานสภา

รัฐสภา ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต่างก็มีประธานของแต่ละสภา เพื่อควบคุมและดำเนินกิจการของแต่ละสภาให้เป็นไปโดยเรียบร้อย โดยเรียกชื่อว่า ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา ตามลำดับ

นอกจากจะมีประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา เพื่อทำหน้าที่ควบคุม และดำเนินกิจการของแต่ละสภาให้เป็นไปโดยเรียบร้อยแล้ว จะต้องมีการมีประธานรัฐสภา เพื่อทำหน้าที่ควบคุมและดำเนินกิจการของรัฐสภา ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย

1. ประธานรัฐสภาและรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภา เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในรัฐสภา เพราะเป็นผู้บังคับบัญชากิจการงานในรัฐสภาทั้งหมด ในประเทศที่มีรัฐสภาแบบสองสภา ประธานรัฐสภาอาจมาจากประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาก็ได้ สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 89 กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ส่วนประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภา มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

1. เป็นประธานของที่ประชุมรัฐสภา
2. กำหนดการประชุมรัฐสภา
3. กำกับดูแลการดำเนินกิจการของรัฐสภา

4. ควบคุมการรักษาความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมรัฐสภาตลอดถึงบริเวณรัฐสภา

5. เป็นผู้แทนรัฐสภาในกิจการภายนอก

6. แต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อกิจการของรัฐสภา

7. อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ เช่น

1) เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรี หรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

2) เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

3) เป็นผู้ประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

4) เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายระเบียบว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์

5) เป็นผู้อัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลง

6) เป็นผู้นำความกราบบังคมทูล และลงนามรับสนองพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ

7) เป็นผู้บรรจุกฎติการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภา เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภา

8) เป็นผู้เสนอความเห็นเรื่องร่างพระราชบัญญัติใดมี
ข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ฯลฯ

นอกจากนี้ ประธานรัฐสภายังมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ใน
กฎหมายอื่น ๆ ดังนี้

1. เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา
2. เป็นประธานคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา (ก.ร.)
3. เป็นประธานหน่วยประจำชาติไทยในสหภาพรัฐสภา (IPU)
สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (APPU) และสมัชชารัฐสภา
อาเซียน (AIPA)
4. เป็นผู้ที่มีอำนาจบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายรัฐสภา
5. เป็นผู้ที่มีอำนาจอนุญาต หรือสั่งให้ข้าราชการฝ่ายรัฐสภาพ้น
จากตำแหน่ง
6. เป็นผู้นำความกราบบังคมทูล เพื่อขอพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์

ส่วนรองประธานรัฐสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธาน
รัฐสภาในกิจการอันเป็นอำนาจและหน้าที่ของประธานรัฐสภา หรือปฏิบัติ
การตามที่ประธานรัฐสภามอบหมาย

เมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภา หรือมีแต่ไม่อยู่ หรือไม่
สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานรัฐสภาเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน
ประธานรัฐสภา

2. ประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร

ประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร จะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ได้รับเลือกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยกันให้มาเป็นประธานและรองประธาน

ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นกรรมการบริหารหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองขณะเดียวกันมิได้

ประธานสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. เป็นประธานของที่ประชุมสภา
2. กำกับดูแลการดำเนินกิจการของสภา
3. ควบคุมการรักษาความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมสภา ตลอดถึงบริเวณสภา
4. เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก
5. แต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อกิจการของสภา
6. อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิกฎหมายบัญญัติไว้หรือตามที่กำหนดในข้อบังคับ เช่น
  - 6.1 เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร
  - 6.2 วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินหรือไม่

6.3 อำนาจในการออกเสียงชี้ขาด

6.4 อำนาจหน้าที่ในการสั่งให้ปล่อยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ผู้ถูกจับหรือคุมขัง

6.5 เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง
นายกรัฐมนตรี

6.6 เป็นผู้เสนอความเห็นเรื่องร่างพระราชบัญญัติใดมี
ข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

6.7 เป็นผู้ส่งคำร้องเรื่องสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรผู้ใดสิ้นสุดหรือไม่ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย เป็นต้น

ส่วนรองประธานสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาใน
กิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของประธานสภาหรือปฏิบัติการตามที่ประธาน
สภามอบหมาย

เมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานสภา หรือมีแต่ไม่อยู่ หรือ
ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ในกรณีที่มีรองประธานสภาสองคน ให้รอง
ประธานสภาคนที่หนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภา ถ้ารอง
ประธานสภาคนที่หนึ่งไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธาน
สภาคนที่สองเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภา

3. ประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภา

ประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภา จะต้องเป็นสมาชิก
วุฒิสภาที่ได้รับเลือกจากสมาชิกวุฒิสภาด้วยกัน ให้มาเป็นประธานและ
รองประธาน

ประธานวุฒิสภา มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ควบคุมและดำเนินกิจการของวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
2. เป็นประธานของที่ประชุม
3. รักษาความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมวุฒิสภา ตลอดถึงบริเวณที่ประชุมวุฒิสภา
4. เป็นผู้แทนวุฒิสภาในกิจการภายนอก
5. แต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อกิจการของวุฒิสภา
6. อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิกฎหมายบัญญัติไว้ หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ซึ่งแบ่งเป็นอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้
  - 6.1 อำนาจในการออกเสียงชี้ขาด
  - 6.2 อำนาจหน้าที่ในการสั่งให้ปล่อยสมาชิกวุฒิสภาผู้ถูกจับหรือคุมขัง
  - 6.3 เป็นผู้ส่งคำร้องเรื่องสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดสิ้นสุดหรือไม่ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย เป็นต้น

ส่วนรองประธานวุฒิสภามีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานวุฒิสภาในกิจการอันเป็นอำนาจและหน้าที่ของประธานวุฒิสภา หรือปฏิบัติการตามที่ประธานวุฒิสภามอบหมาย

ในกรณีที่ไม่มีประธานวุฒิสภาหรือประธานวุฒิสภาไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ในกรณีที่มีรองประธานวุฒิสภาสองคน ให้รองประธานวุฒิสภาคนหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานวุฒิสภา ถ้าทั้งประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภาคนหนึ่งไม่มีหรือไม่อยู่

หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานวุฒิสภาคนที่สองเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานวุฒิสภา

บทบาทของประธานสภา

บทบาทของประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา มีลักษณะที่สำคัญ ๆ คล้ายคลึงกันดังต่อไปนี้

1. บทบาทในการควบคุมและดำเนินกิจการของสภาให้เป็นไปโดยเรียบร้อย

บทบาทของประธานสภาในการดำเนินการประชุม เป็นบทบาทที่สำคัญที่สุด เพราะประธานสภาต้องเป็นผู้รักษาระเบียบข้อบังคับในการประชุมสภา จัดลำดับ และควบคุมการอภิปรายของสมาชิกสภาให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้จะต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดประเด็น มีความรอบรู้และแม่นยำในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และข้อบังคับการประชุมแล้ว ประธานสภายังต้องมีบุคลิกภาพอื่น ๆ อีกด้วย เช่น มีความสง่าผ่าเผย นำเคารพนับถือในหมู่สมาชิกสภา มีความละเอียดรอบคอบ และมีความเที่ยงธรรม เป็นต้น

2. บทบาทในด้านต่างประเทศ

ประธานสภาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยต้องมีความสัมพันธ์กับทุกประเทศ และทุกระบบการเมือง การปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภาในการไปร่วมประชุมองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ การไปเยือนและดูงานตามคำเชิญ

ของประธานสภาและบุคคลสำคัญของต่างประเทศ และการให้การรับรอง คณะทูตานุทูตและบุคคลสำคัญจากต่างประเทศ ย่อมจะทำให้เกิดความ สัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ

3. บทบาทในด้านการเมือง

ประธานสภามีบทบาทสำคัญในด้านการเมือง ดังจะเห็นได้จาก อำนาจหน้าที่ของประธานสภาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ประธานสภายังมีบทบาทในการติดต่อประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้ สามารถร่วมมือในการทำงานที่เกี่ยวข้องกันได้ด้วยดี การแสดงความ คิดเห็นในทางการเมืองของประธานสภาต่อสื่อมวลชน การรับเชิญไป บรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดภาพพจน์ที่ดีและเป็นการเสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในระบบรัฐสภา

4. บทบาทในด้านการบริหาร

ประธานรัฐสภา มีบทบาทในการบริหารกิจการของรัฐสภาให้เป็น ไปโดยเรียบร้อย มีประสิทธิภาพทั้งในด้านสถานที่ทำงาน บุคลากรและ ระบบการทำงานของรัฐสภา ประธานรัฐสภานอกจากจะมีความรู้ความ สามารถ และแม่นยำในข้อกฎหมายแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้มีความสามารถ ในการบริหารงานอีกด้วย

ส่วนประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา เป็นผู้ที่มี อำนาจหน้าที่และบทบาทในการบริหารกิจการของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทั้งในด้านสถานที่ เจ้าหน้าที่ที่จะช่วยทำงาน และระบบ การทำงาน ทั้งนี้ เพื่อให้แต่ละสภาสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

การประชุมสภา

การประชุมสภา มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการประชุมโดยทั่วไป นับแต่ลักษณะการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม หัวข้อเรื่องที่ประชุม การอภิปราย และการลงมติในเรื่องที่ประชุม

การประชุมสภา จะแบ่งตามประเภทของสมาชิกรัฐสภา ในกรณีที่รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การประชุมจะแบ่งเป็นการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ซึ่งจะประชุมได้เฉพาะในระหว่างสมัยประชุมของสภาเท่านั้น

โดยปกติการประชุมสภาจะต้องกระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่จะมีความจำเป็น โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภาหรือทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภาที่มีอยู่รวมกันแล้วแต่กรณี ร้องขอให้ประชุมลับก็ให้ประชุมลับ

ในการดำเนินการประชุมสภา ไม่ว่าจะเป็นการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา จะแบ่งการดำเนินการประชุมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การเตรียมการก่อนการประชุม
2. การดำเนินการประชุม
3. การดำเนินการภายหลังการประชุมสภา

1. การเตรียมการก่อนการประชุม

1.1 ความพร้อมด้านบุคคล โดยจัดเตรียมบุคลากรผู้มีความรู้และความชำนาญ สามารถปฏิบัติงานได้รวดเร็ว ถูกต้อง และรู้ธรรมเนียมปฏิบัติในการประชุมสภาเป็นอย่างดี เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การนับคะแนนเสียง ติดตามมติของที่ประชุม จัดทำบันทึกการประชุม ควบคุมเครื่องขยายเสียง ไมโครโฟน บันทึกเทป การอภิปราย เดินหนังสือให้แก่สมาชิกในห้องประชุม จดชวเลข จัดเตรียมเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องผู้เข้าฟังการประชุมสภา ตลอดจนดูแลเรื่องความปลอดภัยและความเรียบร้อยในบริเวณสภา

1.2 ความพร้อมด้านสถานที่ประชุม เนื่องจากเป็นการประชุมระดับประเทศ ความพร้อมเรื่องสถานที่ประชุมเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้นจึงต้องมีการตรวจสอบความเรียบร้อยของสถานที่ประชุม ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องประชุมทุกครั้งก่อนที่จะมีการประชุมและในขณะประชุม

1.3 ความพร้อมทางด้านเอกสารและอุปกรณ์การประชุม เอกสารที่ใช้ในการประชุมสภา ได้แก่ หนังสือนัดประชุม ระเบียบวาระการประชุม เอกสารประกอบการพิจารณา เช่น ร่างพระราชบัญญัติ ญัตติข้อบังคับการประชุม รัฐธรรมนูญ และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการประชุม เช่น เครื่องลงคะแนนเสียง ทิปบัตร ฯลฯ จะต้องจัดเตรียมให้พร้อมอยู่เสมอ

ก. หนังสือนัดประชุมสภา หมายถึงเอกสารการกำหนดเวลาประชุมสภา ซึ่งเลขาธิการสภาผู้ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการของที่ประชุมสภา จะเป็นผู้นัดตามคำสั่งของประธานสภา การนัดประชุมสภาจะต้องดำเนินการตามข้อบังคับการประชุมที่ใช้อยู่ในขณะนั้นเท่านั้น

และโดยทั่วไปการนัดประชุมจะต้องทำเป็นหนังสือเว้นแต่เมื่อได้บอกนัดครั้งต่อไปในที่ประชุมแล้ว การนัดประชุมจะต้องนัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วัน แต่ประธานสภาจะนัดเร็วกว่านั้นก็ได้ เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องด่วน และในการส่งหนังสือนัดประชุมมักจะต้องส่งระเบียบวาระการประชุมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อมด้วย ซึ่งการนัดประชุมหรือการส่งเอกสารดังกล่าว อาจดำเนินการทางโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นเพิ่มเติมก็ได้ เมื่อประธานเห็นสมควร

ข. การจัดระเบียบวาระการประชุม หมายถึงการจัดลำดับเรื่องราวที่จะต้องพิจารณากันในที่ประชุมสภา โดยประธานของสภานั้นจะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัด และที่ประชุมจะพิจารณาได้เฉพาะเรื่องที่มีอยู่ในระเบียบวาระการประชุมเท่านั้น โดยพิจารณาตามลำดับระเบียบวาระที่จัดไว้ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น

การจัดระเบียบวาระการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร จะจัดลำดับ ดังนี้

- (1) กระทู้ถาม
- (2) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (3) รับรองรายงานการประชุม
- (4) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว
- (5) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (6) เรื่องที่เสนอใหม่
- (7) เรื่องอื่น ๆ

ส่วนการจัดระเบียบวาระการประชุมของวุฒิสภาจะจัดลำดับคล้ายคลึงกับสภาผู้แทนราษฎร แตกต่างกันตรงที่กระทู้ถามของวุฒิสภาจะจัดไว้ในลำดับที่ 3

ค. การจัดระเบียบวาระการประชุมเรื่องด่วน

เมื่อประธานสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องด่วนจะจัดไว้ในลำดับใดของระเบียบวาระการประชุมก็ได้ แต่จะจัดไว้ก่อนเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วไม่ได้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วในทางปฏิบัติประธานสภาจะจัดเรื่องด่วนไว้ในระเบียบวาระการประชุมต่อจากระเบียบวาระลำดับที่ (4) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว

2. การดำเนินการประชุม

หลังจากนัดประชุมเรียบร้อยแล้ว สภาจะต้องดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระที่กำหนดไว้ และในการดำเนินการประชุมไม่ว่าจะเป็นการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา หรือการประชุมร่วมกันของรัฐสภา จะต้องกระทำในระหว่างสมัยประชุมเท่านั้น

สมัยประชุม หมายถึง กำหนดเวลาในรอบหนึ่งปีที่ให้รัฐสภาทำการประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ทางด้านนิติบัญญัติ สมัยประชุม มี 2 ประเภท ได้แก่

1. **สมัยประชุมสามัญของรัฐสภา** ในปีหนึ่ง ๆ ให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภา 2 สมัย

1.1 **สมัยประชุมสามัญทั่วไป** เป็นสมัยประชุมที่มีขึ้นภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป โดยจะถือวันประชุมครั้งแรกที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญทั่วไป ซึ่งสมัยประชุมนี้รัฐสภาจะพิจารณาเรื่องใด ๆ ก็ได้

1.2 สมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ในสมัยประชุมนี้ รัฐสภาจะดำเนินการประชุมได้เฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้ในหมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ การอนุมัติพระราชกำหนด การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญา การเลือกหรือการให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่ง การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง การตั้งกระทู้ถาม และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เว้นแต่รัฐสภาจะมีมติให้พิจารณาเรื่องอื่นใดด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

วันเริ่มสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนด ในกรณีที่การเริ่มประชุมครั้งแรกมีเวลาจนถึงสิ้นปีปฏิทินไม่ถึง 150 วัน จะไม่มีการประชุมสามัญนิติบัญญัติสำหรับปีนั้นก็ได้

กำหนดเวลาในสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ มีกำหนดเวลา 120 วัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

ส่วนการปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลา 120 วัน จะกระทำได้อีกแต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา ซึ่งกระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

2. สมัยประชุมวิสามัญ หมายถึง การเปิดประชุมนอกสมัยประชุมสามัญของรัฐสภา ซึ่งจะกระทำได้ 2 กรณี คือ

2.1 พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ

2.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

วันเวลาประชุม ในสมัยประชุมหนึ่ง ๆ สภาจะต้องกำหนดวันเวลาประชุมในสมัยนั้น ๆ โดยสภาผู้แทนราษฎรจะกำหนดก่อน ซึ่งโดยทั่วไปอาจมีมติให้ประชุมสัปดาห์ละ 1 วัน หรือสัปดาห์ละ 2 วัน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรกำหนดวันประชุมแล้ว วุฒิสภามักจะกำหนดวันประชุมให้สอดคล้องกับสภาผู้แทนราษฎร

องค์ประชุม หมายถึง จำนวนต่ำสุดของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมสภาตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้องค์ประชุมของวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรจะต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภ เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถาม ให้วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ในข้อบังคับเป็นอย่างอื่นได้

ประธานของที่ประชุม หมายถึง ผู้ที่นั่งบัลลังก์เป็นประธานในขณะที่มีการประชุมสภา โดยปกติแล้วจะเป็นตัวประธานสภาเอง ซึ่งหมายถึง ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎร แต่บางกรณีประธานสภาอาจไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

รองประธานสภาจะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน ซึ่งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาในขณะนั้นย่อมถือว่าเป็นประธานของที่ประชุม

เลขานุการที่ประชุมสภา ผู้ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการของที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร และรัฐสภา ได้แก่ เลขานุการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการประจำของสำนักงานเลขานุการสภาผู้แทนราษฎร ส่วนผู้ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการของที่ประชุมวุฒิสภา ได้แก่ เลขานุการวุฒิสภา ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการประจำของสำนักงานเลขานุการวุฒิสภา

การอภิปราย ในการประชุมสภาจะต้องมีการอภิปรายระหว่างสมาชิก ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นหัวใจของการประชุมสภา เพราะการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และอธิบายเหตุผลในทำนองปรึกษาหารือกันอย่างละเอียดรอบคอบ การอภิปรายจะมีขึ้นได้ เมื่อมีผู้เสนอญัตติขึ้นมาและมีการถามมตีกันในสภา ทั้งนี้ไม่รวมถึงการถามตอบกระทู้ การแถลงการณ์ของรัฐมนตรี และการที่สมาชิกขอแถลง หากผู้ใดประสงค์จะอภิปรายต้องยกมือขึ้นพันศีรษะ เมื่อประธานอนุญาตแล้วจึงยืนขึ้นกล่าวได้ และต้องเป็นคำกล่าวกับประธานเท่านั้น

การลงมติ คือ การหาข้อยุติในปัญหาใดปัญหาหนึ่งหรือญัตติใด ญัตติหนึ่ง การหาข้อยุติในการประชุมสภานั้น โดยทั่วไปข้อบังคับการประชุมของสภาจะได้กำหนดไว้ว่าให้มีการลงมติดังกล่าวภายหลังการอภิปรายได้สิ้นสุดลง โดยประธานสภาจะถามความเห็นและให้ที่ประชุมลงมติ ซึ่งสมาชิกคนหนึ่งมีสิทธิออกเสียงได้หนึ่งเสียง

การออกเสียงลงคะแนน แบ่งได้เป็น 2 กรณี

1. การออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผย มีวิธีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1.1 ใช้เครื่องออกเสียงลงคะแนนตามที่ประธานกำหนด หากเครื่องออกเสียงลงคะแนนขัดข้อง ให้เปลี่ยนเป็นวิธีการตามที่ประธานกำหนด

1.2 เรียกชื่อสมาชิกตามหมายเลขประจำตัวสมาชิก ให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคนตามวิธีที่ประธานกำหนด

การออกเสียงลงคะแนนตามวิธีนี้ ประธานจะเชิญสมาชิกไม่น้อยกว่า 6 คน เป็นผู้ตรวจนับคะแนน

1.3 วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

การออกเสียงลงคะแนนโดยทั่วไปให้ใช้วิธีตามข้อ 1.1 จะใช้วิธีตามข้อ 1.2 หรือ 1.3 ได้ต่อเมื่อสมาชิกเสนอญัตติและที่ประชุมอนุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่

การนับคะแนนเสียงใหม่

เมื่อมีการออกเสียงลงคะแนนโดยใช้เครื่องออกเสียงลงคะแนนตามที่ประธานกำหนดแล้วถ้าสมาชิกร้องขอให้มีการนับใหม่ โดยมีผู้รับรองไม่น้อยกว่า 20 คน ก็ให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่ และให้เปลี่ยนวิธีการลงคะแนนเป็นวิธีเรียกชื่อสมาชิกตามหมายเลขประจำตัวสมาชิก เว้นแต่คะแนนเสียงต่างกันเกินกว่า 25 คะแนนจะขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่ไม่ได้

เมื่อได้มีการออกเสียงลงคะแนนโดยการเรียกชื่อสมาชิกตามหมายเลขประจำตัวสมาชิกแล้วจะขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่อีกไม่ได้

2. การออกเสียงลงคะแนนลับ จะกระทำได้ในกรณีที่สมาชิกเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 20 คน

การออกเสียงลงคะแนนลับมีวิธีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

2.1 เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้ ผู้เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ผู้ไม่เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย X ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้เขียนเครื่องหมาย O

2.2 วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

3. การดำเนินการภายหลังการประชุมสภา

เมื่อการประชุมสภาแต่ละครั้งเสร็จสิ้นลง สิ่งที่จะต้องดำเนินการภายหลังการประชุมสภา คือการทํำบันทึกการประชุม การทำรายงานการประชุมสภา และการยื่นยันมติ

3.1 บันทึกการประชุมสภา คือ การจัดทำบันทึกเกี่ยวกับสาระสำคัญของผลการพิจารณาในที่ประชุมสภา เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานของทางราชการ สำหรับค้นคว้าอ้างอิง และเพื่อเผยแพร่ให้ส่วนราชการ ประชาชน และสื่อมวลชนต่าง ๆ ได้ทราบถึงผลการดำเนินการในการประชุมสภาแต่ละครั้ง

3.2 รายงานการประชุมสภา เป็นการจดบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ในการประชุมสภาทุกคำพูด ตั้งแต่เริ่มประชุมจนกระทั่งเลิกประชุมในแต่ละครั้ง รายงานการประชุมจึงนับว่าเป็นเอกสารทางราชการที่สามารถใช้เป็นหลักฐานการค้นคว้าอ้างอิงในทางประวัติศาสตร์

รายงานการประชุมสภามี 2 ลักษณะ คือ

- ก. รายงานการประชุมสภาที่เป็นการเปิดเผย
- ข. รายงานการประชุมลับ

สำหรับรายงานการประชุมลับ สภาอาจมีมติให้จดยางานการประชุมลับครั้งใดทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้ แต่ให้เลขาธิการบันทึกเหตุการณ์ไว้

3.3 การยืนยันมติ หมายถึงการยืนยันในข้อตกลงที่สภายอมรับแล้ว ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมโดยทั่วไปจะกำหนดให้เลขาธิการสภามีหน้าที่ยืนยันมติของสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง การยืนยันมตินี้จะกระทำภายหลังการประชุมสภาในแต่ละครั้ง ซึ่งโดยทั่วไปการยืนยันมติจะกระทำในเรื่องต่อไปนี้

ก. การยืนยันมติในเรื่องการแต่งตั้งบุคคลเพื่อแจ้งให้บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งทราบถึงมติของที่ประชุมสภาว่าผู้นั้นได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใด

ข. การยืนยันมติในเรื่องผลการดำเนินงานของรัฐบาลเพื่อแจ้งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

ญัตติ

ญัตติ คือ ข้อเสนอใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้สภาลงมติ หรือวินิจฉัยชี้ขาดว่าจะให้ปฏิบัติอย่างไร

ซึ่งในการเสนอเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ที่ประชุมสภาพิจารณานั้น จะต้องเสนอเป็นญัตติ ญัตติเปรียบเสมือนกลไกอย่างหนึ่งในการดำเนินงานของรัฐสภา เพราะญัตติทุกเรื่องย่อมมีจุดมุ่งหมายอยู่ในตัว อันทำให้รู้ถึงประโยชน์หรือผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นได้ด้วย ญัตติจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของรัฐสภา โดยสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

1. **เป็นกลไกในการตรากฎหมาย** กฎหมายที่เสนอต่อรัฐสภา เพื่อพิจารณานั้นไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่เสนอโดยฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ศาล องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ หรือประชาชน จะต้องเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติ อันเป็นญัตติที่จะก่อให้เกิดผลเป็นกฎหมายใช้บังคับต่อไป

2. **เป็นกลไกในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน** การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถกระทำได้คือ การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล อันเป็นวิธีการควบคุมที่เด็ดขาด ซึ่งจะมีผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่ง การเสนอญัตติดังกล่าวนับเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

3. **เป็นกลไกในการประชุมสภา** ในการประชุมสภานั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงในการดำเนินงานของสภาร่วมกัน สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมย่อมต้องการการประชุมที่มีประสิทธิภาพ และมุ่งหวังความสำเร็จอย่างเป็นประชาธิปไตย ญัตติจึงเข้ามามีส่วนเป็นกลไก เพื่อให้การประชุมสภาบรรลุความมุ่งหมาย โดยญัตติต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้อง กับระเบียบวิธีการประชุมจะนำมาซึ่งความสะดวก สามารถรักษาผลประโยชน์ของสภา ปกป้องการฉวยโอกาสและสร้างความเป็นประชาธิปไตย ลักษณะการเสนอญัตติ โดยปกติจะกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาทุกฉบับ ซึ่งส่วนใหญ่จะจำแนกออกเป็น 2 ประเภท

ลักษณะการเสนอญัตติ

1. **ญัตติที่เสนอด้วยวาจา** ญัตติที่สามารถเสนอได้ด้วยวาจานั้น จะต้องเป็นญัตติซึ่งข้อบังคับการประชุมกำหนดไว้ว่าให้เสนอด้วยวาจาได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นญัตติที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติในการประชุมสภา เพื่อช่วยให้การพิจารณาญัตติหลักสำเร็จลง อันได้แก่

- (1) ญัตติขอปรึกษาหรือให้พิจารณาเป็นเรื่องด่วน
- (2) ญัตติขอเปลี่ยนระเบียบวาระการประชุม
- (3) ญัตติขอให้ลงมติไม่ให้จดยางงานการประชุมลับครั้งใด

ทั้งหมด หรือแต่เพียงบางส่วน

(4) ญัตติขอให้ลงมติห้ามโฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดินที่ได้กล่าวหรือปรากฏในการประชุม

- (5) ญัตติขอแปรญัตติเฉพาะในเรื่องที่ไม่ใช่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ
- (6) ญัตติขอให้รวมระเบียบวาระการประชุมที่เป็นเรื่องเดียวกัน ทำนองเดียวกัน หรือเกี่ยวเนื่องกันเพื่อพิจารณาพร้อมกัน
- (7) ญัตติขอให้ส่งปัญหาใดไปยังคณะกรรมการธิการเพื่อพิจารณา
- (8) ญัตติขอให้บุคคลใดส่งเอกสารหรือมาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็น
- (9) ญัตติขอให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ
- (10) ญัตติขอให้เลื่อนการปรึกษาหรือการพิจารณา
- (11) ญัตติขอให้ปิดอภิปราย
- (12) ญัตติขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษาหรือพิจารณา
- (13) ญัตติเสนอวิธีลงคะแนนเสียงในการออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผยหรือลับ
- (14) ญัตติขอให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ โดยคณะกรรมการธิการที่สภาตั้งหรือกรรมการเต็มสภา
- (15) ญัตติขอให้งดใช้ข้อบังคับการประชุมข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งหมด หรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณี
- (16) ญัตติที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

2. **ญัตติที่เสนอเป็นหนังสือ** โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ญัตติต้องเสนอเป็นหนังสือ ซึ่งญัตติที่กำหนดให้เสนอเป็นหนังสือนี้มักจะเป็นญัตติที่สำคัญ เพื่อที่สมาชิกจะได้มีโอกาสนำไปศึกษาล่วงหน้า อันมีลักษณะเป็นญัตติหลักในตัวญัตตินั้นเอง ได้แก่

- (1) ญัตติร่างพระราชบัญญัติ
- (2) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
- (3) ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

- (4) ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป
- (5) ญัตติขอให้วินิจฉัยให้สมาชิกพ้นจากสมาชิกภาพ
- (6) ญัตติขอให้ปล่อยสมาชิกผู้ถูกคุมขัง
- (7) ญัตติขอให้สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง
- (8) ญัตติขอให้วินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติที่มีข้อความขัด

หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

- (9) ญัตติขอให้ประชุมลับ
- (10) ญัตติขอให้คณะกรรมการกระทำกิจการ หรือพิจารณา

สอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา

- (11) ญัตติขอให้ยกร่างพระราชบัญญัติซึ่งต้องยับยั้งไป

ขึ้นพิจารณาใหม่

- (12) ญัตติตีความรัฐธรรมนูญ
- (13) ญัตติตีความข้อบังคับการประชุม
- (14) ญัตติแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ
- (15) ญัตติด่วน
- (16) ญัตติทั่วไปหรือญัตติธรรมดา

ผู้มีสิทธิเสนอญัตติ

บุคคลที่มาร่วมประชุมในองค์การนิติบัญญัตินั้น ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ฝ่ายนิติบัญญัติได้แก่ สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎร ฝ่ายบริหารได้แก่ คณะรัฐมนตรี นอกจากนั้น ยังประกอบ ด้วยบุคคลภายนอก ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมาธิการวิสามัญ และ ผู้ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้ชี้แจงข้อเท็จจริงหรือตอบข้อซักถามของ สมาชิก แต่บุคคลที่มีสิทธิเสนอญัตติได้จะมีแต่สมาชิกวุฒิสภา สมาชิก สภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรีเท่านั้น ส่วนบุคคลภายนอกนั้นแม้จะมี ข้อเสนอที่ดียังไงก็ไม่อาจเสนอญัตติให้สภาพิจารณาได้ เพราะถือว่ามี สมาชิกสภาเป็นตัวแทนของประชาชนทำหน้าที่อยู่แล้ว และในบรรดาผู้มี สิทธิเสนอญัตตินั้นก็มีใช้ว่าจะสามารถเสนอญัตติทุกญัตติได้ การเสนอ ญัตติจะต้องกระทำตามที่รัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะเท่านั้น

การพิจารณาญัตติของสภานั้น สมาชิกทุกคนมีสิทธิที่จะอภิปราย แม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้เสนอญัตติหรือรับรองญัตติก็ตาม แต่โดยทั่วไป ข้อบังคับการประชุมจะกำหนดไว้ให้ผู้เสนอญัตติได้รับการพิจารณาให้ อภิปรายก่อน

จำนวนผู้เสนอญัตติ

จำนวนผู้เสนอญัตติเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งในการเสนอญัตติ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว การเสนอญัตติใด ๆ สามารถเสนอได้โดยผู้เสนอหนึ่งคน ขึ้นไป แต่ญัตติบางญัตติกำหนดจำนวนผู้เสนอขั้นต่ำไว้ว่าจะต้องมีจำนวน เท่าใด เช่นญัตติการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะกำหนดจำนวนสมาชิก ผู้เสนอเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี อยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น จำนวนผู้เสนอญัตตินี้ไม่มีการจำกัดจำนวน คงกำหนดไว้เฉพาะจำนวนขั้นต่ำสุด ส่วนจำนวนเพดานชั้นสูงมิได้กำหนดไว้ ซึ่งผู้ที่เข้าชื่อเสนอญัตติทุกคนจะมีฐานะเป็นผู้เสนอญัตติเท่าเทียมกัน

ผู้รับรองญัตติ

ในการเสนอญัตติเพื่อให้ที่ประชุมสภาพิจารณานั้น โดยทั่วไปจะต้องมีผู้รับรองญัตติ การรับรองญัตติเป็นการแสดงให้เห็นว่ามีผู้อื่นสนใจและประสงค์จะให้มีการพิจารณาญัตตินั้น สมาชิกของสภาทุกคนเป็นผู้มีสิทธิรับรองญัตติซึ่งตนไม่ได้เป็นผู้เสนอได้ ในการเสนอญัตติต่อที่ประชุมสภาโดยทั่ว ๆ ไปนั้นจะกำหนดให้มีผู้รับรองไม่น้อยกว่า 5 คน แต่ถ้ามีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับการประชุมสภากำหนดไว้เป็นอย่างอื่นก็ต้องดำเนินการตามบทบัญญัตินั้น มิฉะนั้นญัตตินั้นจะต้องตกไป

การแก้ไขเพิ่มเติมญัตติ

เมื่อได้เสนอญัตติไปแล้ว ถ้าผู้เสนอญัตติพิจารณาเห็นว่าญัตติที่ได้เสนอไปนั้นมีบางส่วนควรแก้ไขเพิ่มเติม อาจจะเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือการใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสม หรือแม้กระทั่งต้องการจะเปลี่ยนแปลงประเด็นสำคัญในญัตติ หากญัตตินั้นประธานสภายังไม่ได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ผู้เสนอญัตติย่อมจะขอแก้ไขเพิ่มเติมญัตตินั้นได้ แต่หากประธานสภาสั่งบรรจุญัตตินั้นเข้าระเบียบวาระประชุมแล้ว การแก้ไขเพิ่มเติมจะกระทำได้เมื่อได้รับความยินยอมจากที่ประชุม ซึ่งส่วนใหญ่ที่ประชุมจะให้ความยินยอม เพราะเป็นเพียงการแสดงความยินยอมให้แก้ไขข้อความในญัตติให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้เสนอญัตติเท่านั้น มิได้แสดงว่าที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับข้อความที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมนั้น เมื่อถึงการพิจารณาญัตติส่วนที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม สมาชิกในที่ประชุมอาจจะขอแปรญัตติเป็นอย่างอื่นก็ได้

การพิจารณาญัตติ

ญัตติต่าง ๆ เมื่อเสนอโดยถูกต้องแล้ว ประธานสภาจะนำเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมตามกระบวนการพิจารณาญัตติแต่ละชนิด

ก. การอภิปราย ในการแปรญัตตินั้น ประธานสภาจะเปิดโอกาสให้ที่ประชุมได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สนับสนุนหรือคัดค้านในประเด็นของญัตติ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจร่วมกัน ทั้งนี้ การอภิปรายจะต้องกระทำภายใต้ระเบียบข้อบังคับการประชุมของสภาที่ได้วางไว้

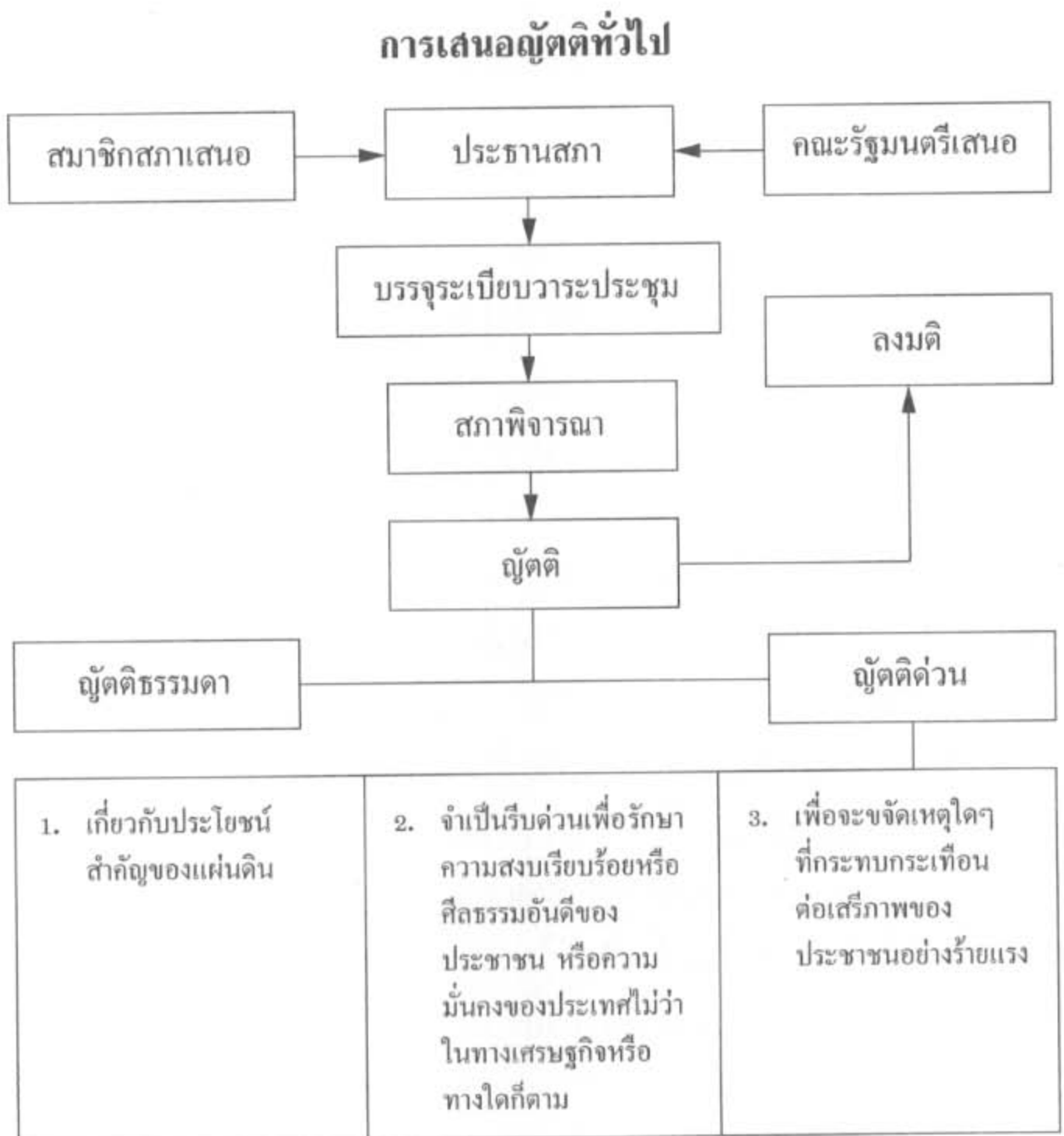
ข. การแปรญัตติ คือการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงคำหรือข้อความหรือรายละเอียดในญัตติ โดยยังคงประเด็นของญัตติไว้ตามเดิม คำหรือข้อความที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นเรียกว่าคำแปรญัตติ

การแปรญัตติมีประโยชน์มาก เพราะเป็นการทำให้สภาได้ข้อตกลงที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของที่ประชุมก่อนจะลงมติ หากไม่เปิดโอกาสให้มีการแปรญัตติก็จะทำให้การพิจารณาญัตติต่าง ๆ ไม่คล่องตัว เพราะที่ประชุมอาจจะไม่เห็นด้วยกับญัตตินั้น เพียงเพราะคำหรือข้อความบางตอนเท่านั้น หรือที่ประชุมอาจจำต้องเห็นด้วยกับญัตตินั้น ทั้ง ๆ ที่ต้องการคำหรือข้อความที่เหมาะสมกว่านั้น

การแปรญัตติกระทำได้ 3 วิธี คือ

1. การเติมคำหรือข้อความ
2. การตัดคำหรือข้อความ
3. การเปลี่ยนคำหรือข้อความ

ค. การลงมติหรือการออกเสียงลงคะแนน เมื่อการอภิปรายในญัตตินั้น ๆ สิ้นสุดลง ประธานสภาจะขอมติจากที่ประชุมตามวิธีการที่รัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับการประชุมสภาได้กำหนดไว้ เมื่อสมาชิกลงมติเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการนับคะแนนเสียงและประธานสภาจะประกาศมติต่อที่ประชุมทันที เพื่อที่ประชุมจะได้ทราบผลของการพิจารณาญัตตินั้นว่าผ่านการพิจารณาของสภาหรือตกไป

ข้อห้ามการเสนอญัตติ

ญัตติใดตกไปแล้วห้ามมิให้นำญัตติ ซึ่งมีหลักการเป็นเดียวกันขึ้นเสนออีกในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่	
1. ญัตติที่ยังไม่ได้มีการลงมติ	2. ญัตติที่ประธานสภาจะอนุญาต ในเมื่อพิจารณาเห็นว่าเหตุการณ์ ได้เปลี่ยนแปลงไป

การรับรองญัตติ

ญัตติโดยทั่วไปต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 5 คน

ญัตติ	จำนวนสมาชิกรับรอง	
	สภาผู้แทนราษฎร	วุฒิสภา
ญัตติให้ตั้งคณะกรรมการ	20 คน	10 คน
ญัตติให้ออกเสียงลงคะแนนลับ	20 คน	20 คน
ญัตติให้แก้ไขข้อบังคับการประชุมสภา เป็นการชั่วคราว	20 คน	10 คน
ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับการประชุมสภา	20 คน	20 คน
ญัตติขอให้สภามีมติให้รัฐมนตรีเข้าร่วมประชุม ในเรื่องใด	20 คน	10 คน
ญัตติขอให้สภามีมติกรณีความขัดแย้งเกี่ยวกับ อำนาจหน้าที่ระหว่างสภาทั้งสองกรณีอื่น	20 คน	20 คน
ญัตติขอให้ให้นำร่าง พ.ร.บ. ที่มีข้อผิดพลาดจาก การพิจารณาของสภากลับมาทบทวนใหม่	20 คน	20 คน

การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายที่มีลักษณะพิเศษที่รัฐธรรมนูญระบุชื่อและหลักการสำคัญเอาไว้โดยเฉพาะ เพื่อขยายความเพิ่มเติมจากหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะทำให้รัฐธรรมนูญมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยไม่ต้องมีจำนวนมาตรามากมายจนเกินความจำเป็น โดยเหตุผลสำคัญในการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมี 2 ประการ คือ

ประการแรก เพื่อกำหนดรายละเอียดซึ่งเป็นกฎเกณฑ์สำคัญเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และขยายบางมาตราที่บัญญัติหลักการไว้อย่างกว้าง ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มีความกระจ่างแจ้ง ชัดเจน และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องบัญญัติไว้ในตัวบทแห่งรัฐธรรมนูญให้มีความยาวเกินไป และเพื่อที่จะได้สะดวกแก่การแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่ต้องดำเนินการตามวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ทำได้ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ

ประการที่สอง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญตราขึ้นเพื่อใช้กับองค์กรตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น เพราะองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีอำนาจดำเนินการหรือตัดสินชี้ขาดในเรื่องที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ โดยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญปัจจุบันมีจำนวน 9 ฉบับ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา
2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
4. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียง
ประชามติ
5. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ
ศาลรัฐธรรมนูญ
6. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดี
อาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
7. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการ
แผ่นดิน
8. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต
9. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงิน
แผ่นดิน

ผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะเสนอได้ก็แต่โดย

1. คณะรัฐมนตรี
2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือ
3. ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกา หรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ
ซึ่งประธานศาลและประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการตามพระราช
บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีลักษณะต่างจากกฎหมายปกติ ดังนั้น จึงกำหนดวิธีการเสนอร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากการเสนอร่างกฎหมายทั่วไปที่คณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ โดยกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้เสนอจะต้องมีจำนวนสมาชิกมากกว่าการเสนอร่างกฎหมายทั่วไป นอกจากนี้ เพื่อไม่ให้มีการแทรกแซงการดำเนินงานขององค์กรศาลหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญได้ง่าย จึงต้องให้อำนาจแก่องค์กรเหล่านี้ในการเสนอร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่ประธานศาล หรือประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการได้

การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบันทึกประกอบ ดังนี้

1. หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
2. เหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
3. บันทึกวิเคราะห์สรุปลงสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญ

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาก่อน และเมื่อเสนอต่อสภาแล้วให้ประธานสภาเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนทราบและสามารถเข้าถึงข้อมูลรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้โดยสะดวก ตามวิธีการที่ประธานสภากำหนด และให้ประธานสภาบรรจุร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเข้าระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่องด่วน

กระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาให้กระทำเป็น 3 วาระ เช่นเดียวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั่วไป แต่ก็มี ความแตกต่างที่สำคัญ ดังนี้

1. การลงมติให้ความเห็นชอบพระราชบัญญัติทั่วไปใช้คะแนนเสียงข้างมากธรรมดา แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญวาระที่หนึ่งและวาระที่สองใช้คะแนนเสียงข้างมากธรรมดา ส่วนในวาระที่สามต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา

2. ร่างพระราชบัญญัติทั่วไปรัฐธรรมนูญไม่ได้บังคับว่าให้ต้องส่งร่างให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่อาจเสนอให้วินิจฉัยได้ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แต่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญบังคับให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาก่อน โดยเมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ประธานสภาส่งศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป ถ้าในกรณีที่วินิจฉัยว่าข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ร่างนั้นเป็นอันตกไป

ในกรณีที่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลทำให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป ให้ส่งร่างนั้นกลับคืนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเพื่อพิจารณาตามลำดับ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาสามารถพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ โดยมติในการแก้ไขเพิ่มเติมให้ใช้คะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา แล้วให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ หรือในกรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้น 90 วัน แล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน 30 วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

กระบวนการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

การตราพระราชบัญญัติ

การตราพระราชบัญญัติ คือ กระบวนการหรือขั้นตอนในการเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจนมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย

ผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ ก็แต่โดย

1. คณะรัฐมนตรี
2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน
3. ศาลหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดองค์กรและกฎหมายที่ประธานศาลและประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการ หรือ

4. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ แต่จะเสนอได้เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และเรื่องแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ส่วนร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องด้วยการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศาลหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเสนอได้ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวข้องด้วยการเงิน หมายถึง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) การตั้งขึ้น ยกเลิก ลด เปลี่ยนแปลง แก้ไข ผ่อนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร

(2) การจัดสรร รับ รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

(3) การกู้เงิน การค้ำประกัน การใช้เงินกู้ หรือการดำเนินการที่ผูกพันทรัพย์สินของรัฐ

(4) เงินตรา

ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานคณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคน เป็นผู้วินิจฉัย

กระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจะต้องเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาก่อน ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณา เป็น 3 วาระ ดังนี้

วาระที่ 1 เป็นการพิจารณาหลักการทั่วไปของร่างพระราชบัญญัติว่าสมควรจะลงมติรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น

เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติและการลงมติดังกล่าว สภาผู้แทนราษฎรจะให้คณะกรรมการพิจารณา ก่อนรับหลักการก็ได้ ทั้งนี้ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับแต่วันที่สภามีมติ

ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติใดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ และในขั้นรับหลักการไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

แต่สภาผู้แทนราษฎรได้แก้ไขเพิ่มเติม และประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างการพิจารณาไว้ก่อน และภายใน 15 วัน นับแต่วันที่มีการตั้งกล่าว ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้ที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานคณะกรรมการธิการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคณะเป็นผู้วินิจฉัย ถ้าที่ประชุมร่วมกันวินิจฉัยว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นมีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้นายกรัฐมนตรีรับรอง ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรอง ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการแก้ไขเพื่อมิให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่ 2 แต่ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติใด ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

วาระที่ 2 เป็นการพิจารณาในรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติ โดยคณะกรรมการที่สภาตั้งหรือคณะกรรมการเต็มสภา

ตามปกติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง ส่วนการพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภา จะกระทำต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 20 คน และที่ประชุมอนุมัติ

ก. คณะกรรมาธิการที่สภาตั้ง ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมาธิการที่สภาตั้งนั้น สภาผู้แทนราษฎรจะให้คณะกรรมาธิการสามัญ หรือคณะกรรมาธิการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติขึ้นคณะกรรมาธิการที่สภาตั้งนั้น ถ้าสมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมาธิการภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันถัดจากวันที่สภารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น เว้นแต่สภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

การแปรญัตติเพิ่มมาตราขึ้นใหม่ หรือตัดทอน หรือแก้ไขมาตราเดิม ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องวิเคราะห์และพิจารณาให้เสร็จภายใน 105 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นตั้งกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบ และให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา

ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณดังกล่าวนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติได้ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่าย ซึ่งมีใช้รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) เงินสงฆ์ใช้ต้นเงินกู้
- (2) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (3) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

เมื่อคณะกรรมการการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นโดยแสดงร่างเดิม และการแก้ไขเพิ่มเติม พร้อมทั้งรายงานต่อประธานสภา รายงานนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่าได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปรญัตติ มติของคณะกรรมการเกี่ยวข้องกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการใด หรือมีการสงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติหรือมีการสงวนความเห็นของกรรมการก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือที่ผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติหรือที่กรรมการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น

ข. กรรมการเต็มสภา ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมการเต็มสภา ให้ถือว่าสมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบกันเป็นคณะกรรมการ และประธานของที่ประชุมเป็นประธานคณะกรรมการด้วย

การพิจารณาโดยคณะกรรมการเต็มสภา เป็นการพิจารณาชั้นคณะกรรมการและการพิจารณาของสภาในวาระที่ 2 เรียงตามลำดับมารตรารวมกันไป

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการเต็มสภานั้น สภาจะตั้งคณะกรรมาธิการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับ ร่างพระราชบัญญัตินั้นก็ได้

วาระที่ 3 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่ 3 นี้ จะไม่มีการอภิปราย และให้ที่ประชุมลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ในกรณีที่สภาลงมติไม่ให้ความเห็นชอบ ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอัน ตกลงไป แต่ในกรณีที่สภามีมติให้ความเห็นชอบ ให้ประธานสภาดำเนินการ เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภาต่อไป

หากร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่เห็นชอบเป็น ร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาว่า จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน และคะแนนที่ไม่ให้ความเห็นชอบไม่ ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คณะ รัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีกครั้ง หากรัฐสภามีมติ เห็นชอบให้ตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวน เท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ประกอบกันเป็นคณะกรรมาธิการร่วมกัน ของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมาธิการ ร่วมกันของรัฐสภารายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ได้พิจารณาแล้ว ต่อรัฐสภา หากรัฐสภามีมติเห็นชอบให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยต่อไป แต่ถ้ารัฐสภามีมติไม่ ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภา

วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอมานั้นให้เสร็จภายใน 60 วัน แต่ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเงิน จะต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 30 วัน ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งต้องไม่เกิน 30 วัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาดังกล่าวไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ วุฒิสภาจะต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบ ภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณนั้น

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภาจะพิจารณาเป็น 3 วาระ เช่นเดียวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทนราษฎร

กรณีวุฒิสภาเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าวุฒิสภาลงมติในวาระที่ 3 เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่มีการแก้ไขก็ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบจาก

รัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายใน 20 วัน นับแต่ วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภา เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลง พระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับ เป็นกฎหมายได้

กรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าวุฒิสภาลงมติในวาระที่ 1 หรือวาระที่ 3 ไม่เห็นชอบด้วยกับ สภาผู้แทนราษฎรให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน และส่งร่าง พระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้น พิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลา 180 วัน ได้ล่วงพ้นไป นับแต่วันที่วุฒิสภาส่ง ร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวด้วยการเงิน สภาผู้แทนราษฎรออาจกร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้น พิจารณาใหม่ได้ทันที

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะ กรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราช บัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้น ทูลเกล้าฯถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

กรณีวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม

หากวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไข เพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับ

การแก้ไขเพิ่มเติมให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา แต่ถ้าเป็นกรณีอื่น ให้แต่ละสภาตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว แสดงว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

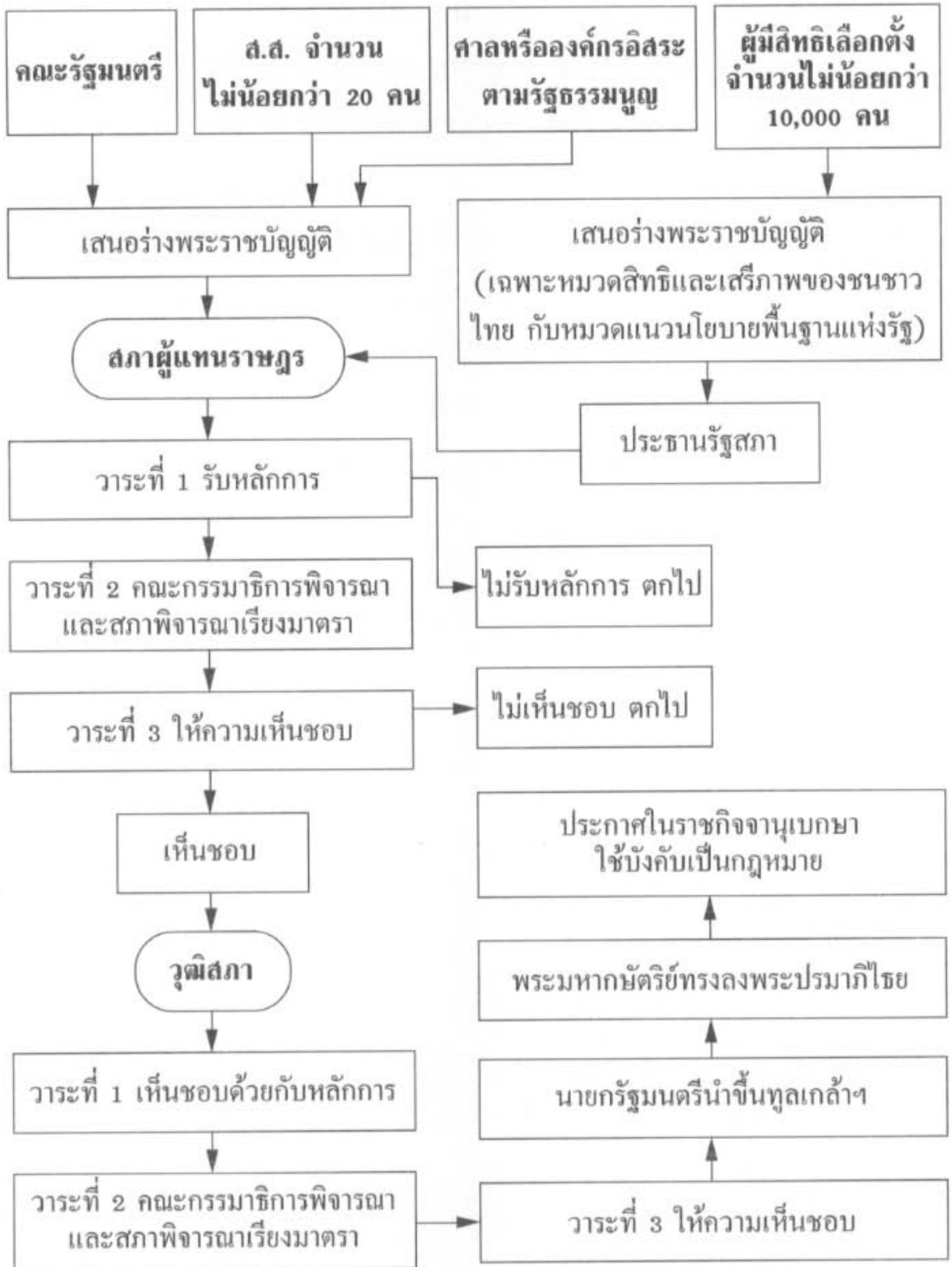
แต่ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเสร็จแล้ว ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลา 180 วัน ได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรอาจยกร่างพระราชบัญญัติขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิม หรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

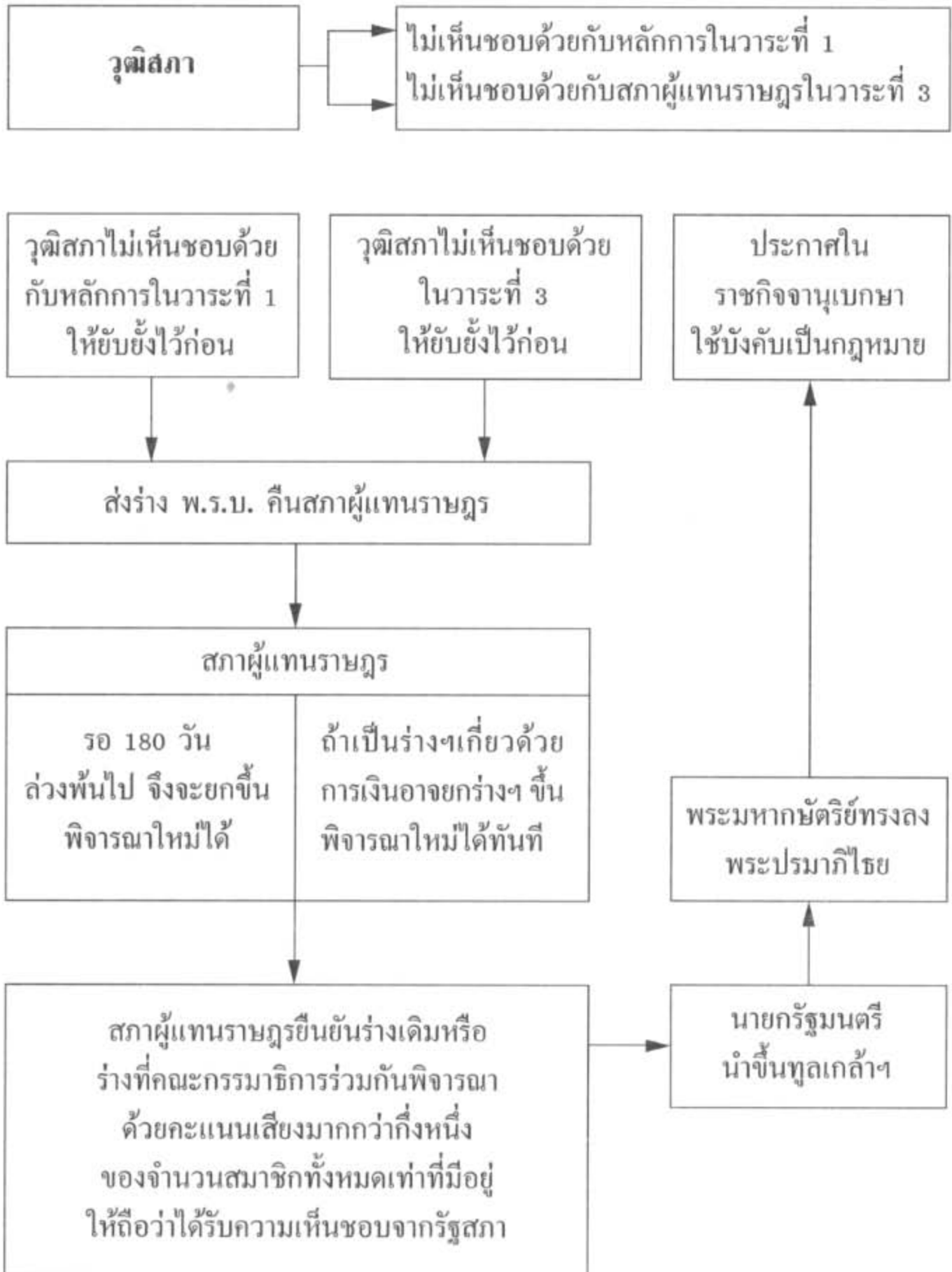
กรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย

ร่างพระราชบัญญัติใดที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้น 90 วันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน 30 วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

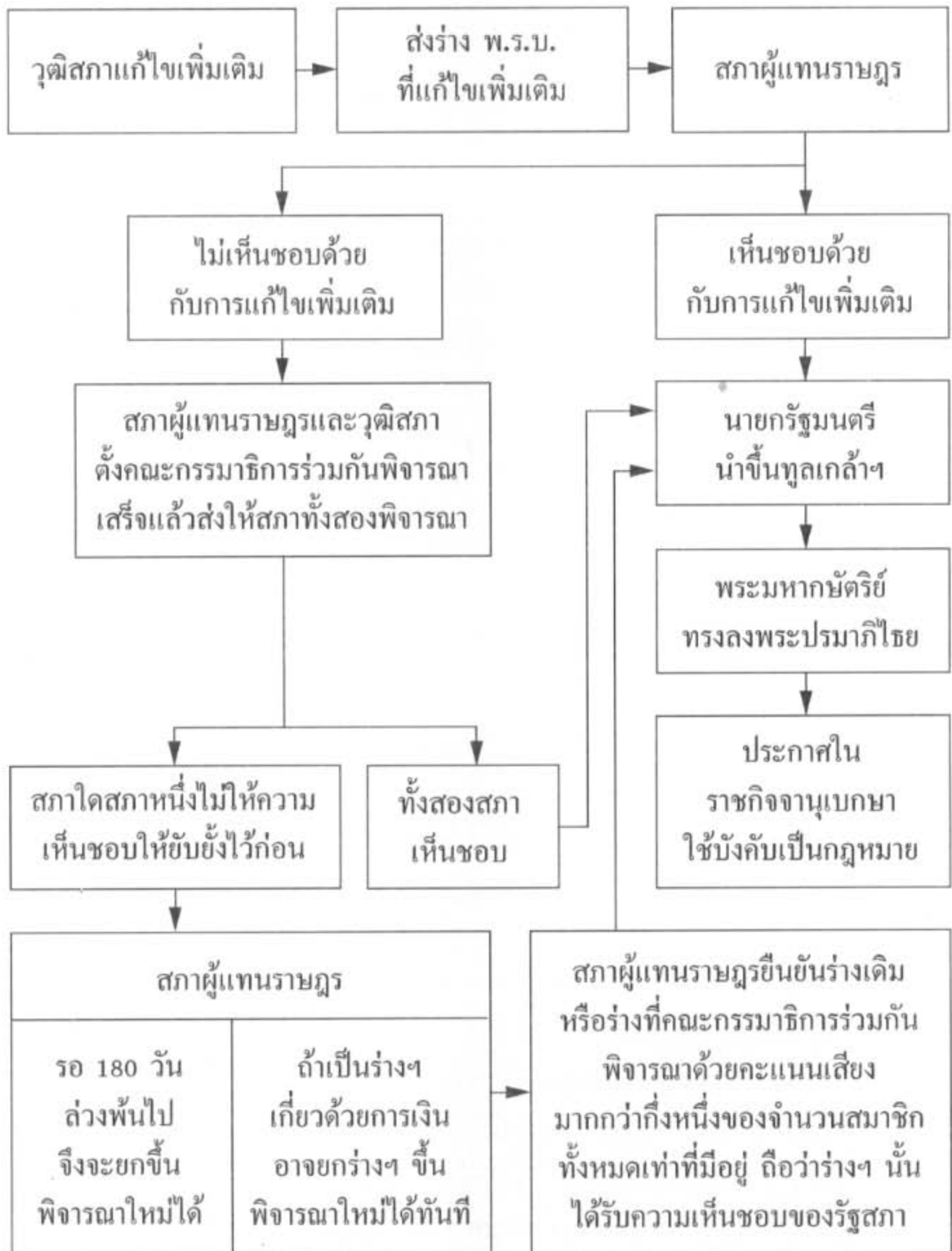
กระบวนการตราพระราชบัญญัติ

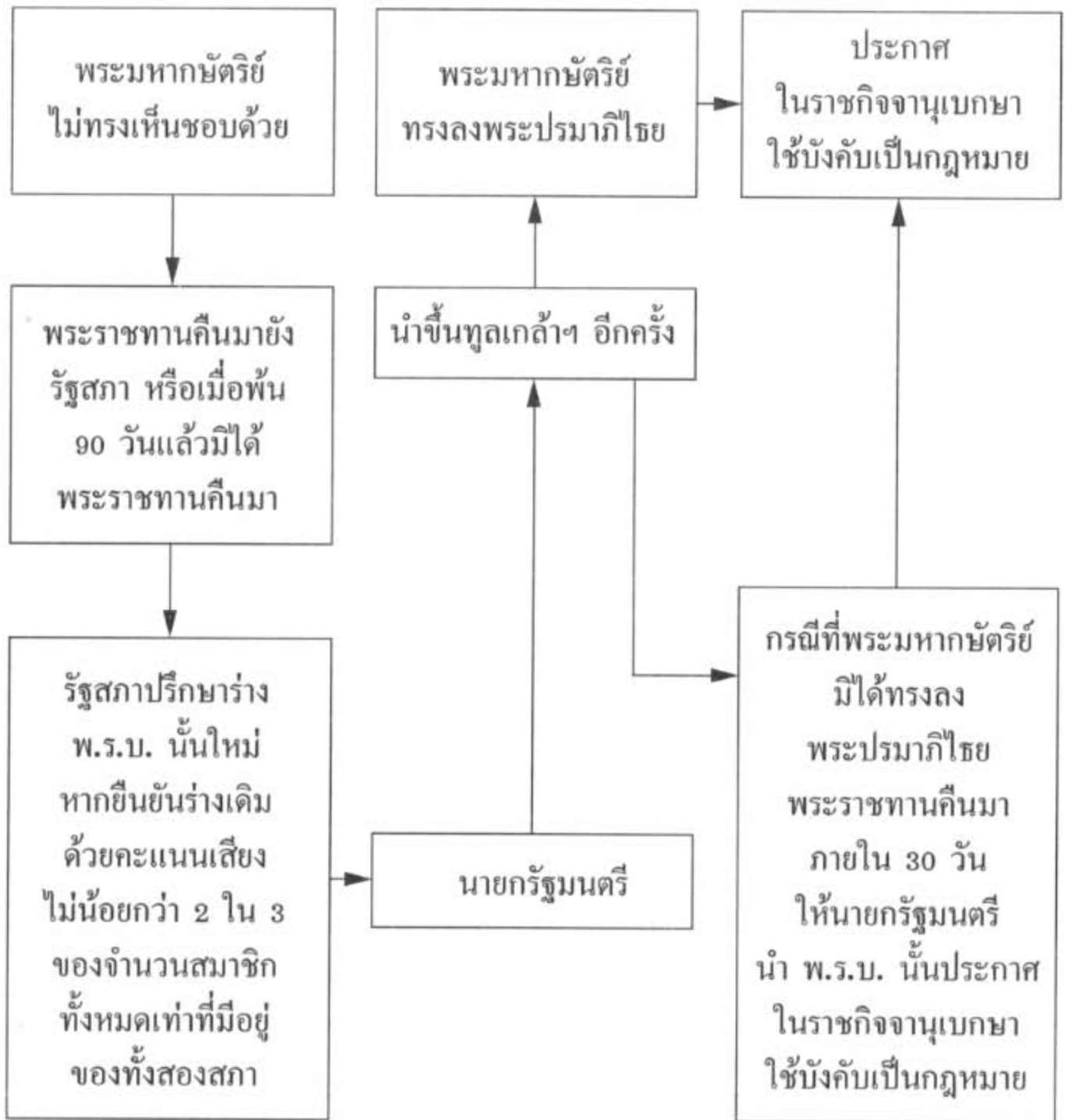
กรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย

กรณีวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม

กรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย

การควบคุมการตรากฎหมาย ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการควบคุมร่างกฎหมายต่าง ๆ เพื่อไม่ให้มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก่อนที่จะมีผลใช้บังคับ ดังนี้

ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 150 หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา 151 ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง

1. หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

2. หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรี
ระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไว้จนกว่า
ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความ
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้นำร่างพระราชบัญญัตินั้น
เป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความ
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ แต่มิใช่กรณีที่ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตาม
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และข้อความดังกล่าวไม่เป็นสาระสำคัญ ให้
ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ
ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาต่อไป หรือกรณีร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์
ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้น 90 วัน
แล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น
ใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า
2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว
ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง
เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน
30 วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษา
ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลง
พระปรมาภิไธยแล้ว

การควบคุมการตรากฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญดังที่กล่าวมานี้ให้นำมาใช้บังคับกับร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วยโดยอนุโลม

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถกระทำได้โดยหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

1. การเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก

1.1 คณะรัฐมนตรี

1.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

1.3 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือ

1.4 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้

2. ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และให้รัฐสภาพิจารณาเป็น 3 วาระ

3. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 1 ชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

4. การพิจารณาในวาระที่ 2 ชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อ เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมด้วย

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 2 ชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

5. เมื่อการพิจารณาในวาระที่ 2 เสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้ 15 วัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่ 3 ต่อไป

6. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 3 ชั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธี เรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วย ในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

7. เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ให้นายกรัฐมนตรี นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรง ลงพระปรมาภิไธย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ แต่หากพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นกำหนด 90 วัน แล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้อง ปรีกร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิม ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม นั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลง พระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน 30 วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็น กฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (ประชุมร่วมกันของรัฐสภา)

การยกร่างพระราชบัญญัติ

ในระบอบรัฐสภาบรรดาพระราชบัญญัติที่จะมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายได้นั้นจะต้องผ่านการพิจารณา และได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาเสียก่อนจึงจะนำไปประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ แต่บรรดาพระราชบัญญัติที่รัฐสภาจะพิจารณาให้ความเห็นชอบนั้น จะต้องมีการร่างขึ้นโดยรวบรวมเจตนารมณ์ต่าง ๆ ในเรื่องที่จะคิดจะบัญญัติเป็นกฎหมายนั้นมาเรียบเรียงขึ้นเป็นร่างพระราชบัญญัติ

ในการยกร่างพระราชบัญญัตินั้น ย่อมต้องมีหลักเกณฑ์อันพึงยึดถือมิใช่ว่าจะเขียนขึ้นได้ตามอำเภอใจ มิฉะนั้นแล้วจะเกิดการสับสนหรือขัดกันเองในตัวกฎหมาย ทำให้ไม่เหมาะแก่การใช้ และอาจจะไม่ถูกหลักแห่งความยุติธรรม

ลักษณะของงานร่างพระราชบัญญัติ คือ การแปลงความคิดและนโยบายให้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน กะทัดรัด สมเหตุสมผล สอดคล้องสัมพันธ์กัน และสอดคล้องกับหลักความยุติธรรม รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

การยกร่างพระราชบัญญัติ หมายถึง การเขียนข้อความในรูปแบบร่างของพระราชบัญญัติ เพื่อเสนอให้รัฐสภาพิจารณาว่าจะประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่ หรือควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างพระราชบัญญัตินั้นประการใด และเพราะเหตุที่ยังไม่ยุติที่ผู้ร่างนี้เองจึงใช้คำว่า "ร่าง"

รูปแบบของร่างพระราชบัญญัติ

รูปแบบของร่างพระราชบัญญัติ ที่ถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะที่ได้ทำตามอย่างกันมา โดยยึดถือกฎหมายฉบับเก่าเป็นหลัก และพัฒนาขึ้นตามเหตุผลของผู้ร่างและการยอมรับของสภา แบบของร่างพระราชบัญญัติส่วนใหญ่จะมีลักษณะลอกเลียนมาจากกฎหมายของต่างประเทศ โดยนำมาปรับปรุงเพื่อให้เกิดความเข้าใจและความสะดวกในการใช้ รูปแบบของร่างพระราชบัญญัติที่เราถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- ก. ตัวร่างพระราชบัญญัติ
- ข. ส่วนประกอบของร่างพระราชบัญญัติ
- ค. ส่วนประกอบในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ก. ตัวร่างพระราชบัญญัติ รูปแบบของตัวร่างพระราชบัญญัติ มีลักษณะและรายละเอียดโดยสังเขปดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อร่างพระราชบัญญัติ
- (2) พระปรมาภิไธย
- (3) วันที่ทรงลงพระปรมาภิไธย
- (4) ข้อความที่แสดงให้เห็นว่า การออกกฎหมายเป็นพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์
- (5) คำปรารภ
- (6) ข้อความที่แสดงให้เห็นว่า การออกกฎหมายของรัฐสภาได้กระทำในนามของพระมหากษัตริย์
- (7) มาตรา 1 กล่าวถึงชื่อของพระราชบัญญัติอีกครั้งหนึ่งว่าพระราชบัญญัตินั้นเรียกว่าอะไร

- (8) มาตรา 2 วันใช้บังคับของพระราชบัญญัติ
- (9) เนื้อหา ตั้งแต่มาตรา 3 เป็นต้นไปจนจบตัวร่างจะเป็นเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ
- (10) ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ร่าง

พระราชบัญญัติ

(1).....

พ.ศ. ....

(2).....

(3).....

(4) .....

โดยที่เป็นการสมควร (5) .....

(6) .....

(7) มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติ....."

(8) มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ .....

(9) มาตรา 3 .....

มาตรา 4 .....

(10).....

บ. ส่วนประกอบของร่างพระราชบัญญัติ เป็นส่วนที่มีใช้ตัวร่างพระราชบัญญัติ แต่นำมาใช้ประกอบการเสนอร่างพระราชบัญญัติ มีลักษณะและรายละเอียดโดยสังเขปดังต่อไปนี้

- (1) บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติ
- (2) บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติ .....

.....

พ.ศ. ....

หลักการ

.....

.....

.....

.....

เหตุผล

.....

.....

.....

.....

ค. ส่วนประกอบในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ นอกจากจะต้องมีตัวร่างพระราชบัญญัติ พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่างพระราชบัญญัตินี้ที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังจะต้องมีส่วนประกอบอีกสองประการ ซึ่งมีลักษณะและรายละเอียดโดยสังเขป ดังต่อไปนี้

- (1) หนังสือนำ
- (2) ผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ

แบบเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ที่.....

.....

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติ.....

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวข้างต้น พร้อมด้วยบันทึก
หลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระ
สำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ข้าพเจ้ากับคณะขอเสนอร่างพระราชบัญญัติ.....

.....พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล
และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัตินี้มาเพื่อได้
โปรดนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา และหากสภาผู้แทนราษฎรลง
มติเห็นชอบแล้ว ก็ขอได้โปรดนำเสนอมติสภาพิจารณาดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

ลงชื่อ.....ผู้เสนอ

( )

สมาชิกพรรค .....

ลักษณะของร่างพระราชบัญญัติที่ดี

1. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ได้ร่างขึ้นโดยถูกต้องตามแบบหลักเกณฑ์และวิธีการ เพราะหากร่างไม่ถูกต้องตามแบบแล้วจะทำให้เสียเวลา
2. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ตรงตามเจตนารมณ์ โดยใช้ถ้อยคำที่ชัดเจนรัดกุม ไม่ใช้ถ้อยคำที่มีความหมายได้หลายอย่าง เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายเข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้องและแน่นอนโดยไม่จำเป็นต้องตีความ
3. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีเหตุผล เหมาะสมกับสถานการณ์ และสามารถเป็นไปได้
4. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ต้องมีเวลาในการศึกษาและพิจารณาพอสมควร เพื่อจะได้ไม่เกิดความบกพร่องขึ้น

การตราพระราชกำหนด

พระราชกำหนด คือ กฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นให้ใช้บังคับเช่นพระราชบัญญัติ โดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี แล้วนำเสนอให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติ

ประเภทของพระราชกำหนด

พระราชกำหนด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. พระราชกำหนดทั่วไป
2. พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา

พระราชกำหนดทั่วไป คือ พระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีประกาศใช้เมื่อเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้ประกาศใช้พระราชกำหนดนั้นแล้ว จะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีจะต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว

พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา คือ พระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีประกาศใช้ระหว่างสมัยประชุม กรณีที่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการ

พิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน และจะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายใน 3 วัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด จะมีผลเกิดขึ้นได้เป็น 4 กรณี ดังนี้

1. กรณีสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนด ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป
2. กรณีสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้น เป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น
3. กรณีที่สภาผู้แทนราษฎรอนุมัติพระราชกำหนด แต่วุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น
4. กรณีที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนด หรือวุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

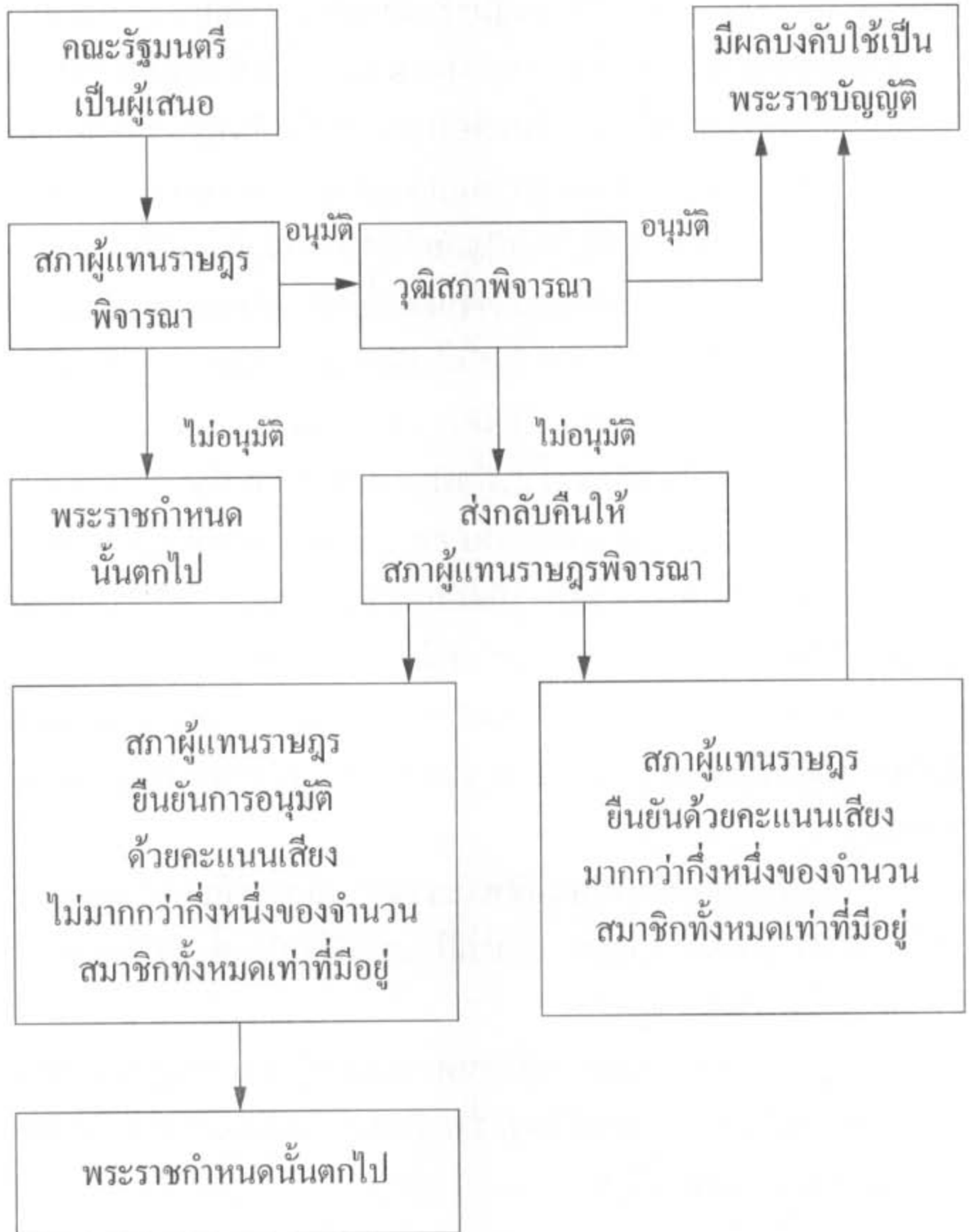
หากพระราชกำหนดนั้นมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด และพระราชกำหนดนั้นต้องตกไป ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไป นับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวน ไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า พระราชกำหนดนั้นไม่ได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทาง เศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายใน 3 วัน นับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย และถ้าผลการวินิจฉัยปรากฏว่า พระราชกำหนดนั้นไม่ได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทาง เศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ ให้พระราชกำหนดนั้น ไม่มีผลใช้บังคับมาแต่ต้น โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งหมด

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติให้มีผลตั้งแต่วันถัดจาก วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของสภาผู้แทนราษฎรและของ วุฒิสภาในกรณียื่นยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

การอนุมัติพระราชกำหนด

กระทู้ถาม

กระทู้ถาม คือ คำถามที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาดังถามรัฐมนตรีในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน การตั้งกระทู้ถามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีอิสระจากมติพรรคการเมือง โดยกระทู้ถามที่สมาชิกตั้งถามรัฐมนตรีมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

(1) คำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของรัฐมนตรี ซึ่งส่วนใหญ่จะถามเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐมนตรีนั้น

(2) คำถามเกี่ยวกับนโยบายการบริหารของรัฐมนตรี ซึ่งเป็นคำถามที่สมาชิกตั้งขึ้น เมื่อเห็นว่าการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลไม่เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภา หรือดำเนินการบริหารงานผิดพลาดไม่ตรงตามนโยบาย

กระทู้ถาม นับเป็นวิธีการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญอย่างหนึ่งของฝ่ายนิติบัญญัติ เพราะจะทำให้ฝ่ายบริหารมีความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดียิ่งขึ้น มิฉะนั้นจะต้องถูกฝ่ายนิติบัญญัติตั้งกระทู้ถามอันแสดงให้เห็นถึงความผิดพลาด บกพร่องในการปฏิบัติงานของตน

ประเภทของกระทู้ถาม

กระทู้ถามมี 2 ประเภท คือ กระทู้ถามสด และกระทู้ถามทั่วไป

กระทู้ถามแต่ละกระทู้ถามนั้น ให้ตั้งถามและซักถามได้เฉพาะคนเดียว

ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ จะบรรจุกระทู้ถามสดได้ไม่เกิน 3 กระทู้ และกระทู้ถามทั่วไปไม่เกิน 3 กระทู้ แต่ถ้าหากมีกระทู้ถามทั่วไปรอบรรจุระเบียบวาระการประชุมจำนวนมากหรือมีกระทู้ถามทั่วไปที่เลื่อนมาจากการประชุมครั้งที่แล้ว ประธานสภาจะบรรจุกระทู้ถามทั่วไปเกินกว่านี้ได้

การจัดลำดับกระทู้ถามในที่ประชุมสภา ให้จัดตามลำดับคือ กระทู้ถามสดและกระทู้ถามทั่วไป

1. กระทู้ถามสด สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามได้ครั้งละ 1 กระทู้ โดยให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภาในวันประชุมที่มีวาระการตอบกระทู้ถามก่อนเริ่มประชุมตามเวลาที่ประธานสภากำหนด โดยผู้ตั้งกระทู้ถามสดต้องระบุชื่อเรื่องที่จะถาม พร้อมระบุวัตถุประสงค์ว่าจะถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใด และต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

1. เป็นเรื่องสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน
2. เป็นเรื่องที่กระทบถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ

และประชาชน

3. เป็นเรื่องเร่งด่วน

ประธานสภาจะเป็นผู้วินิจฉัยว่ากระทู้ถามใดเป็นกระทู้ถามสดหรือไม่ และในสัปดาห์ใดมีกระทู้ถามสดที่ประธานสภาวินิจฉัยแล้วเกินจำนวน 3 กระทู้ ประธานสภาจะจับสลากให้เหลือเพียง 3 กระทู้ ในจำนวน 3 กระทู้ นี้ หากปรากฏว่ามีกระทู้ถามที่เป็นเรื่องทำนองเดียวกัน ให้กระทู้ถามที่ถูกรับสลากขึ้นมาในลำดับหลังตกไป

กระทู้ถามสดที่ประธานสภาวินิจฉัยแล้ว ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระกระทู้ถามสด และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่ถูกตั้งกระทู้ถามทราบ

ระยะเวลาในการถามและตอบกระทู้ถามสดในการประชุมแต่ละครั้ง ต้องไม่เกิน 60 นาที และผู้ตั้งกระทู้ถามสดมีสิทธิซักถามด้วยวาจาได้เรื่องละไม่เกิน 3 ครั้ง และต้องถามตอบภายในกำหนดเวลา 20 นาที นอกจากนี้ในสัปดาห์ใดจะมีกระทู้ถามสดน้อยกว่า 3 กระทู้ ก็สามารถขยายเวลาออกไปอีกตามสัดส่วนภายในเวลา 60 นาที

การถาม การชี้แจง หรือการตอบกระทู้ถามสดให้ดำเนินการในที่ประชุมสภา

2. กระทู้ถามทั่วไป การตั้งกระทู้ถามทั่วไปต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา โดยมีข้อความเป็นคำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบาย และระบุว่าจะให้ตอบในที่ประชุมสภาหรือในราชกิจจานุเบกษา กระทู้ถามที่ประธานสภาวินิจฉัยว่าเป็นกระทู้ถามให้จัดส่งไปยังรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ ในกรณีที่เป็นกระทู้ถามที่ต้องตอบในที่ประชุมสภา ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ส่งกระทู้ถามไปยังรัฐมนตรีที่ถูกตั้งกระทู้ถาม

กระทู้ถามที่ขอให้ตอบในที่ประชุมสภาเมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิซักถามได้อีกหนึ่งครั้ง เว้นแต่จะขอซักถามต่อไป เพราะคำตอบยังไม่หมดประเด็นและประธานอนุญาติ

กระทู้ที่ต้องตอบในที่ประชุมสภาทั้งที่ได้รับการบรรจุและยังไม่ได้รับการบรรจุเข้าระเบียบวาระในสมัยประชุมนั้น เมื่อสิ้นสุดสมัยประชุมให้ประธานสภารวบรวมแจ้งรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องดำเนินการตอบในราชกิจจานุเบกษาภายใน 30 วัน

หากเป็นกระทู้ถามที่ต้องตอบในราชกิจจานุเบกษา ประธานสภา จะแจ้งไปยังรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ เพื่อดำเนินการตอบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ส่งไปยังรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ให้ส่งราชกิจจานุเบกษา ที่มีคำตอบกระทู้ถามมาเพื่อให้ประธานสภาแจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบ

หากรัฐมนตรีมีเหตุขัดข้องไม่สามารถตอบภายในกำหนดเวลาได้ ให้แจ้งเหตุขัดข้องเป็นหนังสือและให้กำหนดว่าจะตอบได้เมื่อใด เพื่อให้ประธานสภาแจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบ

ลักษณะของกระทู้ถาม

กระทู้ถามมีลักษณะเป็นการตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้อื่นตอบหรือชี้แจงข้อสงสัย การตั้งกระทู้ถามจึงควรมีลักษณะเป็นข้อความที่ชัดเจน ตรงประเด็น สามารถเข้าใจได้ง่าย ซึ่งข้อบังคับการประชุมสภาทุกสมัยที่ผ่านมาได้กำหนดลักษณะของกระทู้ถามและคำชี้แจงประกอบว่าต้องชัดเจน ไม่ฟุ่มเฟือย วนเวียน ซ้ำซาก หรือมีลักษณะเป็นการอภิปราย และต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1. เป็นเชิงประชด เสียดสี หรือกลั่นแกล้งใส่ร้าย
2. เคลือบคลุมหรือเข้าใจยาก
3. เป็นเรื่องที่ได้ตอบแล้วหรือชี้แจงแล้วว่าไม่ตอบ
4. เป็นเรื่องที่มีประเด็นคำถามซ้ำกับกระทู้ถามซึ่งมีผู้เสนอมาก่อน
5. เป็นการให้ออกความเห็น
6. เป็นปัญหาข้อกฎหมาย
7. เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญ
8. เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใด เว้นแต่ที่เกี่ยวกับการงาน

ในหน้าที่ราชการ

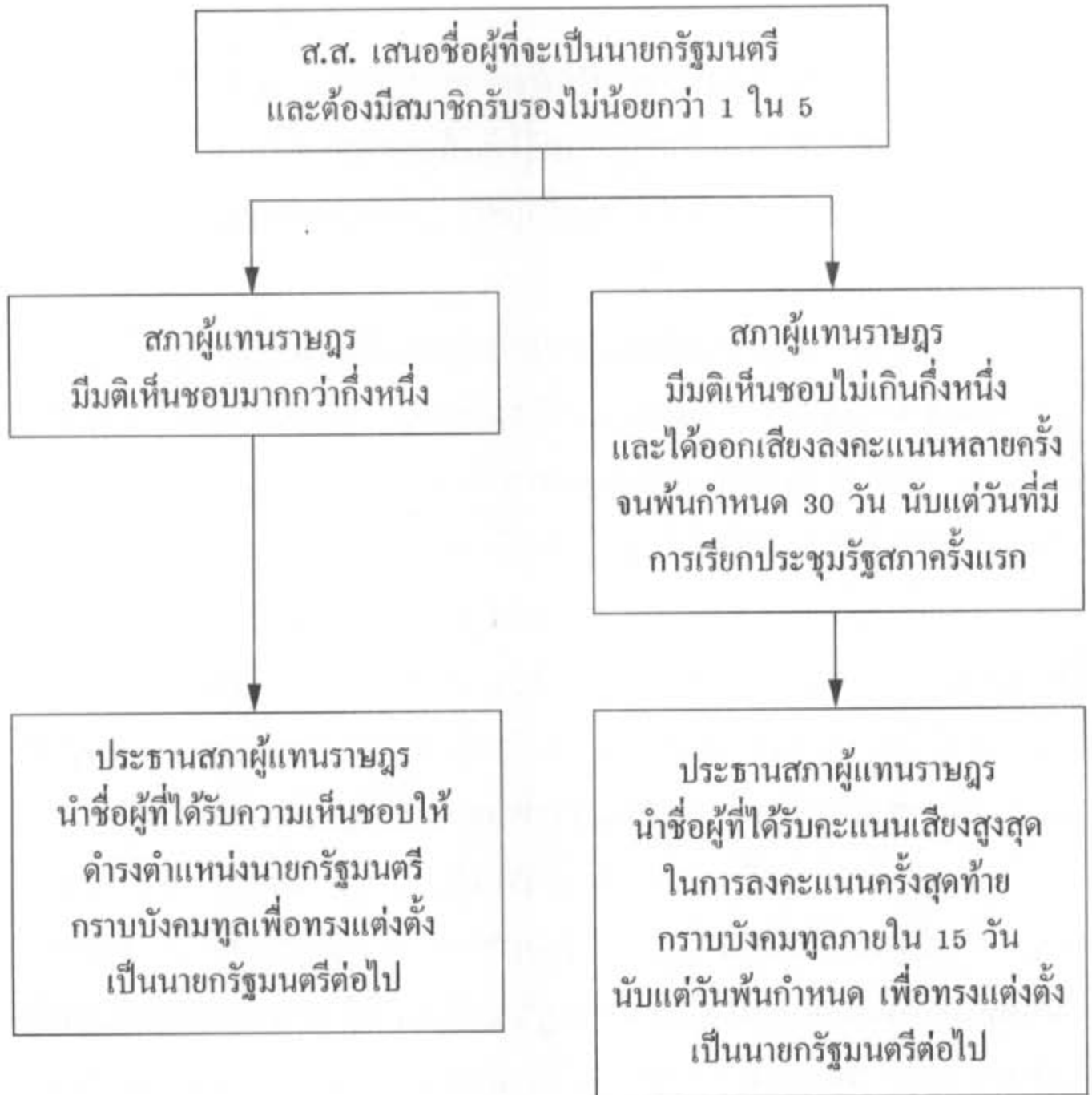
การพิจารณาให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรี

สภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลที่สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ภายหลังจากมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป

สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อบุคคลที่สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีได้หนึ่งชื่อ และจะต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรรับรอง โดยสมาชิกแต่ละคนมีสิทธิรับรองได้หนึ่งชื่อ ซึ่งการรับรองและการออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบให้กระทำเป็นการเปิดเผย โดยการรับรองให้ใช้เครื่องออกเสียงลงคะแนนตามที่ประธานกำหนด ส่วนการออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบจะใช้วิธีการเรียกชื่อสมาชิกตามหมายเลขประจำตัวสมาชิกให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคนตามวิธีที่ประธานกำหนด

มติของสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบกับการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร แต่ถ้าไม่มีผู้ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบมากกว่ากึ่งหนึ่งและมีการออกเสียงลงคะแนนหลายครั้งจนพ้นกำหนด 30 วันแล้วไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบให้ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำความขึ้นกราบบังคมทูลภายใน 15 วันนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าวเพื่อทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งบุคคลซึ่งได้รับคะแนนเสียงสูงสุดในการลงคะแนนครั้งสุดท้ายเป็นนายกรัฐมนตรี และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

การพิจารณาให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรี

การเปิดอภิปรายทั่วไป

การเปิดอภิปรายทั่วไป เป็นมาตรการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินวิธีหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นมาตรการที่สำคัญ และมีประสิทธิภาพมาก การเปิดอภิปรายทั่วไปจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา เพราะสามารถเป็นเครื่องมือเหนี่ยวรั้งและถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้อยู่ในภาวะสมดุลได้ดีที่สุด

ลักษณะของการเปิดอภิปรายทั่วไป

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยมีการลงมติ
2. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ

1. **การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยมีการลงมติ** ได้แก่ การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และต้องเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปด้วย เมื่อได้มีการเสนอญัตติแล้ว จะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติ

หรือมติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

สำหรับการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 6 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลได้ รวมทั้งยังสามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีที่ย้ายไปเป็นรัฐมนตรีตำแหน่งอื่นได้ด้วย โดยรัฐมนตรีคนใดพ้นจากตำแหน่งเดิมแต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่นภายหลังจากวันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อเสนอญัตติดังกล่าว หรือรัฐมนตรีผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งเดิมไม่เกิน 90 วัน ก่อนวันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจฯ แต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่น ให้รัฐมนตรีคนนั้นยังคงต้องถูกอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจต่อไป

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังให้สิทธิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านในการยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลได้แม้จะมีจำนวนสมาชิกไม่ถึงเกณฑ์ตามที่กำหนดก็ตาม โดยสามารถเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปได้ ต่อเมื่อ

1. รัฐบาลได้บริหารประเทศมาเกิน 2 ปีแล้ว
2. มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลเข้าชื่อเสนอนุญัตติมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ พฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ร้ายรอยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะเสนอญัตติได้ต้องมีการยื่นคำร้องขอถอดถอน ต่อประธานวุฒิสภาก่อน โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 20,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อ ร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีออกจากตำแหน่ง โดยเมื่อได้ยื่นคำร้องขอถอดถอนแล้วให้ ดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องรอผลการดำเนินการของคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามมาตรา 272 ของรัฐธรรมนูญ

เมื่อการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และ รัฐมนตรีเป็นรายบุคคลสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิด อภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลง มติมิให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด และมติไม่ไว้วางใจ ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของ จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรซึ่งเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อ เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และ รัฐมนตรีอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำชื่อผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใด นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นต้องเข้าร่วมประชุมสภาเพื่อชี้แจงด้วยตนเอง หากมีเหตุจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ทำให้ไม่อาจเข้าชี้แจงได้ ต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบก่อนหรือในวันประชุมสภาในเรื่องดังกล่าว โดยการชี้แจงจะชี้แจงคำอภิปรายของสมาชิกทีละคนเป็นลำดับไปหรือจะรวบรวมชี้แจงครั้งละหลายคนก็ได้

ในการอภิปรายและการลงมติไม่ไว้วางใจสมาชิกมีอิสระจากพรรคการเมือง

2. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มี การลงมติ ได้แก่

2.1 การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา

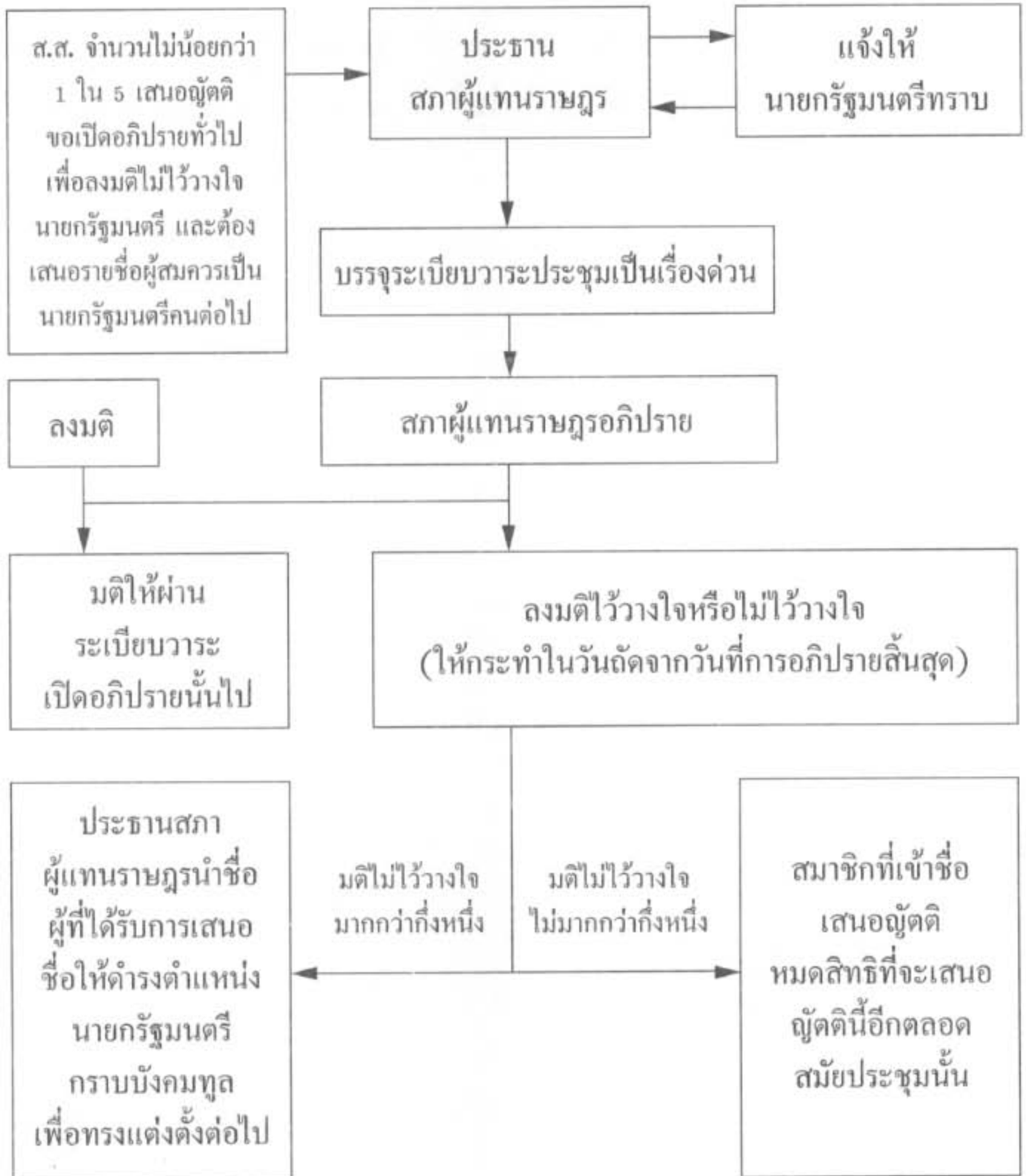
รัฐธรรมนูญกำหนดให้วุฒิสภาสามารถขอเปิดอภิปรายทั่วไปได้ โดยสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่มี การลงมติ

การขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภานี้ จะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในสมัยประชุมหนึ่ง

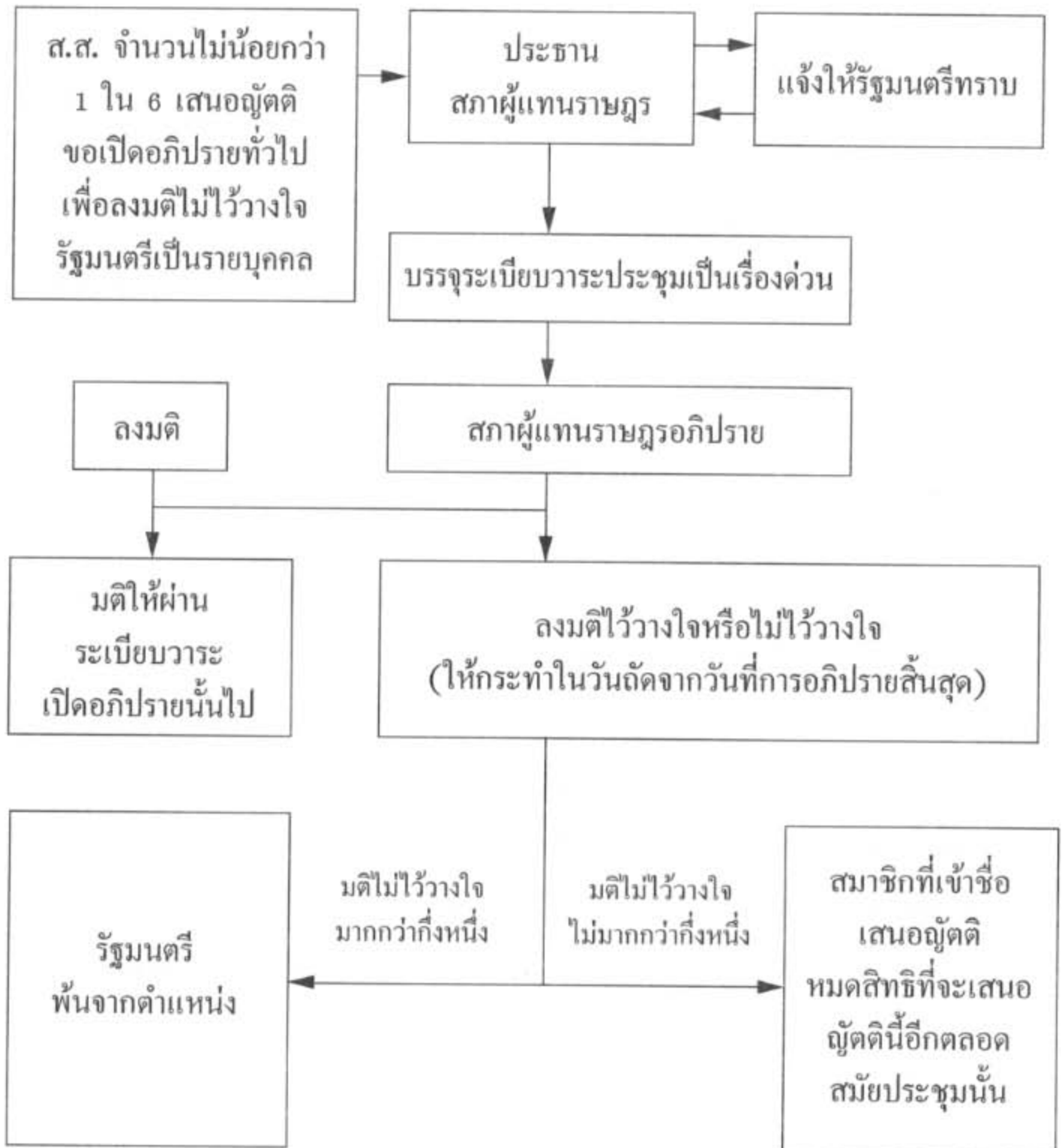
2.2 การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อฟังความคิดเห็น

ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ โดยไม่มีการลงมติ

การขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี

**การขอเปิดอภิปรายทั่วไป
เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล**

กรรมวิธีการ

กรรมวิธีการ คือ บุคคลที่สภาแต่งตั้งขึ้นประกอบเป็น คณะกรรมวิธีการเพื่อให้พิจารณากฎหมายหรือกระทำกิจการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา

ประเภทของคณะกรรมวิธีการ

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และข้อบังคับการประชุมสภาในปัจจุบัน สามารถจำแนกคณะกรรมวิธีการได้เป็น 6 ประเภท คือ

1. **คณะกรรมวิธีการสามัญประจำสภา** คือ กรรมวิธีการที่สภาเลือกและตั้งจากบุคคลผู้เป็นสมาชิกสภาเท่านั้นประกอบเป็นคณะกรรมวิธีการและตั้งไว้เป็นการถาวรตลอดอายุของสภา โดยมีจำนวนและคณะตามความจำเป็นในกิจการของสภานั้น

ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมวิธีการสามัญประจำสภา 35 คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมวิธีการจำนวน 15 คน ดังนี้

1. คณะกรรมวิธีการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
2. คณะกรรมวิธีการกิจการสภาผู้แทนราษฎร
3. คณะกรรมวิธีการกิจการองค์กรตามรัฐธรรมนูญ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และกองทุน
4. คณะกรรมวิธีการกิจการชายแดนไทย

ผู้พิการ

5. คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและ

6. คณะกรรมการแก้ไขปัญหานี้สินแห่งชาติ

7. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

8. คณะกรรมการการคมนาคม

9. คณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐ

10. คณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค

11. คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบัน

การเงิน

12. คณะกรรมการการต่างประเทศ

13. คณะกรรมการการตำรวจ

14. คณะกรรมการติดตามการบริหารงบประมาณ

15. คณะกรรมการการทหาร

16. คณะกรรมการการท่องเที่ยวและกีฬา

17. คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและ และ

สิ่งแวดล้อม

18. คณะกรรมการการปกครอง

19. คณะกรรมการการปกครองส่วนท้องถิ่น

20. คณะกรรมการการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและ

ยาเสพติด

21. คณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัย
ธรรมชาติและสาธารณภัย

22. คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
ประพฤติมิชอบ

23. คณะกรรมการการพลังงาน

24. คณะกรรมการการพัฒนาการเมือง การสื่อสารมวลชน และ
การมีส่วนร่วมของประชาชน

25. คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ

26. คณะกรรมการการพาณิชย์และทรัพย์สินทางปัญญา

27. คณะกรรมการการแรงงาน

28. คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

29. คณะกรรมการส่งเสริมราคาผลิตผลเกษตรกรรม

30. คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

31. คณะกรรมการการศึกษา

32. คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม

33. คณะกรรมการการสาธารณสุข

34. คณะกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคม

35. คณะกรรมการการอุตสาหกรรม

หากมีความจำเป็นสภาผู้แทนราษฎรจะตั้งคณะกรรมการ
สามัญคณะอื่นเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่ง
จะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญได้ไม่เกิน 2 คณะ

ส่วนข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2551 กำหนดให้วุฒิสภา
ตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาขึ้น 22 คณะ แต่ละคณะ
ประกอบด้วยกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ดังนี้

1. คณะกรรมการการกีฬา

2. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

3. คณะกรรมการการคมนาคม

4. คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน
5. คณะกรรมการการต่างประเทศ
6. คณะกรรมการการทหาร
7. คณะกรรมการการท่องเที่ยว
8. คณะกรรมการการปกครอง
9. คณะกรรมการการพลังงาน
10. คณะกรรมการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน
11. คณะกรรมการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
12. คณะกรรมการการยุติธรรมและการตำรวจ
13. คณะกรรมการการแรงงานและสวัสดิการสังคม
14. คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การสื่อสาร และโทรคมนาคม
15. คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม
16. คณะกรรมการการศึกษา
17. คณะกรรมการสาธารณสุข
18. คณะกรรมการกิจการองค์กรตามรัฐธรรมนูญและติดตามการบริหารงบประมาณ
19. คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
20. คณะกรรมการศึกษา ตรวจสอบเรื่องการทำทุจริต และเสริมสร้างธรรมาภิบาล

21. คณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม

22. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค

หากมีความจำเป็นหรือเห็นสมควรวุฒิสภาจะตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาเพิ่มขึ้นหรือลดจำนวนคณะกรรมการลงเมื่อใดก็ได้ และสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้ไม่เกิน 2 คณะ เว้นแต่สมาชิกที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้หนึ่งคณะ ส่วนสมาชิกผู้ดำรงตำแหน่งเลขานุการคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาจะดำรงตำแหน่งเลขานุการคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาอื่นอีกไม่ได้

2. คณะกรรมการวิสามัญ หมายถึง กรรมการที่สภาแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น มีจำนวนตามที่ประชุมสภากำหนดประกอบเป็นคณะกรรมการ สภาจะตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นในกรณีที่สภาพิจารณาเห็นว่า มีเหตุผลและความจำเป็นในกิจการของสภา ซึ่งไม่อยู่ในขอบข่ายของคณะกรรมการสามัญ คณะใดคณะหนึ่งหรือเป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกับขอบข่ายความรับผิดชอบของคณะกรรมการสามัญหลายคน ควรจะได้รับความเห็นจากผู้มีความรู้และผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ หรือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย เมื่อคณะกรรมการวิสามัญได้ปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการวิสามัญก็จะสิ้นสภาพไป

สำหรับการเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรจะเลือกจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกิน

1 ใน 4 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภา

การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ หรือทุพพลภาพ จะตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนองค์การเอกชนเกี่ยวกับบุคคลประเภทนั้น จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด โดยมีสัดส่วนหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน และตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อไม่เกิน 1 ใน 6 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนกรรมการที่เหลือให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง หรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าชื่อเสนอมา ให้ตั้งจากผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด และตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อไม่เกิน 1 ใน 6 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนกรรมการที่เหลือให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภา

การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าชื่อเสนอมาที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับ

เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพ ให้ตั้งจาก ผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด และให้ตั้งจาก บุคคลซึ่งเป็นผู้แทนองค์การเอกชนเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพ จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวน กรรมาธิการทั้งหมด โดยให้มีสัดส่วนหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้ง ให้ตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อไม่เกิน 1 ใน 6 ของจำนวน กรรมาธิการทั้งหมด จำนวนกรรมาธิการที่เหลือให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของ จำนวนสมาชิกของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภา

จำนวนคณะของคณะกรรมาธิการวิสามัญจะไม่มีกำหนดไว้แน่นอนเหมือนกับคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภา และจะตั้งขึ้นเมื่อใด ขึ้นอยู่กับมติของสภาที่จะพิจารณา ส่วนจำนวนกรรมาธิการในแต่ละคณะ ก็มีได้มีการกำหนดไว้ชัดเจน แต่ละสภาจะกำหนดจำนวนกรรมาธิการเมื่อ มีการตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้น

3. คณะกรรมาธิการร่วมกัน หมายถึง กรรมาธิการที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาแต่งตั้งขึ้น เพื่อพิจารณาปัญหาร่วมกัน อันประกอบด้วยบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยมีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดเพื่อทำหน้าที่ร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่วุฒิสภาได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบแล้ว และเมื่อ ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วก็จะสิ้นสภาพไปเช่นเดียวกับคณะกรรมาธิการวิสามัญ

และเมื่อพิจารณาเสร็จจะต้องรายงานผลการพิจารณาและเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อสภาทั้งสอง หากสภาทั้งสองเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการธิการร่วมกันได้พิจารณาแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป แต่หากสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน

4. คณะกรรมการเต็มสภา หมายถึง คณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกทุกคนในที่ประชุมสภาเป็นกรรมการ โดยประธานของที่ประชุมทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการ

คณะกรรมการเต็มสภาจะเกิดขึ้นในกรณีของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่ 2 การพิจารณาของคณะกรรมการ ซึ่งจะกระทำต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 20 คน และที่ประชุมอนุมัติ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยกรรมการเต็มสภานั้น สภาจะตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นก็ ได้ และสภาอาจมีมติให้พิจารณารวดเดียวเป็น 3 วาระได้ โดยให้สมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบเป็นคณะกรรมการ พิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

5. **คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภา** หมายถึง คณะกรรมการที่เกิดขึ้นจากการแต่งตั้งของที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ทั้งนี้ กรรมการซึ่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา กรรมการร่วมกันของรัฐสภามีหน้าที่พิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามอบหมายตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 136 ดังนี้

- (1) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 19
- (2) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาตามมาตรา 21
- (3) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเทียบบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 ตามมาตรา 22
- (4) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา 23
- (5) การมีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติได้ตามมาตรา 127
- (6) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุม ตามมาตรา 127
- (7) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา 128
- (8) การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาตามมาตรา 137
- (9) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา 145
- (10) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา 151

(11) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติต่อไปตามมาตรา 153 วรรคสอง

(12) การแถลงนโยบายตามมาตรา 176

(13) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา 179

(14) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา 189

(15) การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตามมาตรา 190

(16) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา 291

นอกจากนี้ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาตามมาตรา 176 ของรัฐธรรมนูญ ว่าจำเป็นต้องการบริหารราชการแผ่นดิน หากสภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่ให้ความเห็นชอบ และคะแนนเสียงที่ไม่ให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คณะรัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีกครั้งหนึ่ง หากรัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบให้ตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ประกอบกันเป็นคณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภารายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ได้พิจารณาแล้วต่อรัฐสภา ถ้ารัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัตินั้นให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป ถ้ารัฐสภามีมติไม่ให้ความเห็นชอบ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

6. คณะกรรมการตามมาตรา 121 ของรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการประเภทนี้จะมีเฉพาะในวุฒิสภาเท่านั้น ในกรณีที่วุฒิสภาจะต้องพิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่งใดตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ให้วุฒิสภาแต่งตั้งคณะกรรมการสามัญขึ้นคณะหนึ่งมีจำนวนไม่เกิน 15 คน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติ ความประพฤติ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนั้น รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันจำเป็นสำหรับตำแหน่งนั้นเป็นกรณี ๆ ไป โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีฐานะเป็นคณะกรรมการสามัญของวุฒิสภา

ทั้งนี้ เมื่อคณะกรรมการชุดนี้ได้ตรวจสอบประวัติ ความประพฤติ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อดังกล่าว พร้อมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ อันจำเป็นแล้ว จะรายงานต่อวุฒิสภาเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของวุฒิสภาต่อไป

สำหรับการตั้งกรรมการสามัญดังกล่าว จะตั้งจากสมาชิกที่คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภาเสนอชื่อจำนวน 3 คน จำนวนที่เหลือให้ที่ประชุมวุฒิสภาเลือกจากรายชื่อสมาชิกที่คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาเสนอจากกรรมการคณะนั้น ๆ คณะละ 1 คน ส่วนการประชุมคณะกรรมการให้กระทำเป็นการลับ

ขอบเขตอำนาจหน้าที่

กรรมการมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามอบหมายแล้ว รายงานต่อสภาตามเวลาที่สภากำหนด

1.1 พิจารณาหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ก่อนที่สภาจะลงมติรับหลักการในวาระที่ 1

1.2 พิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภามีมติรับหลักการแล้ว ในการนี้คณะกรรมการมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดในร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น และในขณะเดียวกันสมาชิกอื่นก็มีสิทธิเสนอคำแปรญัติขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้ด้วย

2. กระทำกิจการใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาและต้องระบุดูโดยชัดแจ้งไว้ในมติของสภาเป็นกรณี ๆ ไป แล้วรายงานต่อสภาตามเวลาที่กำหนด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการนั้นรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งเรียกเอกสารจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้ และให้คำสั่งเรียกดังกล่าวมีผลบังคับตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่คำสั่งเรียกเช่นนั้นมิให้ใช้บังคับกับผู้พิพากษาหรือตุลาการที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในกระบวนการวิธีพิจารณาพิพากษาอรรถคดีหรือการบริหารงานบุคคลของแต่ละศาล และมีให้ใช้บังคับกับผู้ตรวจการแผ่นดินหรือกรรมการในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่โดยตรงในแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ให้ประธานคณะกรรมการการแจ้งให้รัฐมนตรีซึ่งบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลหน่วยงานที่บุคคลนั้นสังกัดทราบและมีคำสั่งให้บุคคลนั้นดำเนินการตามที่คณะกรรมการมีคำสั่ง เว้นแต่เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ให้ถือว่าเป็นเหตุยกเว้นการปฏิบัติตามที่คณะกรรมการมีคำสั่ง โดยการกระทำหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวให้ได้รับเอกสิทธิ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับสมาชิกรัฐสภา

วิธีการตั้งกรรมการ

การเลือกและการแต่งตั้งกรรมการเป็นอำนาจของสภาโดยที่ประชุมสภามีอำนาจเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการ โดยวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาซึ่งมีขั้นตอนในทางปฏิบัติทั่วไปพอสรุปได้ดังนี้

1. สภาจะพิจารณากำหนดจำนวนกรรมการที่ตั้งว่าควรมีจำนวนเท่าใด ซึ่งถ้ารัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับกำหนดไว้แล้ว ก็ให้ถือตามนั้น
2. สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อได้ไม่เกินจำนวนกรรมการ และการเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 5 คน
3. การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการ ถ้ามีการเสนอชื่อกรรมการเท่ากับจำนวนกรรมการทั้งหมด ให้ถือว่าผู้ถูกเสนอชื่อนั้นเป็นผู้ที่ได้รับเลือก ถ้ามีการเสนอชื่อมากกว่าจำนวนกรรมการทั้งหมดให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับ

การดำเนินงานของคณะกรรมการ

ในการดำเนินงานของคณะกรรมการเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาดังกล่าว อาจแบ่งการดำเนินงานออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การประชุม และการดำเนินกิจการ

การประชุมคณะกรรมการ

จากข้อบังคับการประชุมสภาโดยทั่วไป ส่วนใหญ่ได้กำหนดลักษณะการประชุมคณะกรรมการแตกต่างจากการประชุมสภา กล่าวคือรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้การประชุมสภามีลักษณะเป็นการเปิดเผย ประชาชนสามารถเข้าฟังการประชุมได้ ส่วนการประชุมคณะกรรมการ ผู้ที่จะเข้าฟังการประชุมได้ คือ

1. สมาชิก
2. รัฐมนตรี
3. บุคคลซึ่งประธานของที่ประชุมอนุญาต

ดังนั้น ประชาชนทั่วไปจึงไม่มีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการ ส่วนในกรณีประชุมลับ บุคคลที่จะเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการได้ก็เฉพาะแต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุม และต้องได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุมเท่านั้น

ในการประชุมคณะกรรมการจะต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม หากเป็นการประชุมคณะกรรมการที่จะมีการลง

มติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นจะต้องมีกรรมมาธิการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมมาธิการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

สำหรับการประชุมคณะกรรมมาธิการร่วมกันนั้น ต้องมีกรรมมาธิการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมมาธิการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

การลงมติ

การลงมติของคณะกรรมมาธิการให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ กรรมมาธิการคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเท่ากันให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

การดำเนินกิจการอื่น ๆ

การดำเนินกิจการอื่น ๆ ของคณะกรรมมาธิการก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ของคณะกรรมมาธิการในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริง และรายละเอียดอื่น ๆ อันจะใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของคณะกรรมมาธิการ และเป็นส่วนหนึ่งในเหตุและผลที่จะนำเสนอในรายงานเพื่อสภาพิจารณาต่อไป การดำเนินกิจการอื่น ๆ ของคณะกรรมมาธิการ อาทิ การจัดสัมมนา การเดินทางไปประชุม พิจารณาศึกษาและดูสภาพข้อเท็จจริง ปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้อง และความเดือดร้อนของประชาชนในต่างจังหวัด การเดินทางไปศึกษาดูงานในต่างจังหวัด และในต่างประเทศ เป็นต้น

ประธานของที่ประชุม

โดยปกติคือ ประธานคณะกรรมการ เว้นแต่เมื่อประธานไม่อยู่ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ อาจมอบให้รองประธานหรือเลือกกรรมการคนหนึ่งคนใดเป็นประธานเฉพาะคราวทำหน้าที่แทนได้ โดยมีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับ อนึ่ง ประธานคณะกรรมการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. นัดประชุมคณะกรรมการ
2. เป็นประธานของที่ประชุมคณะกรรมการ
3. การลงลายมือชื่อในเอกสาร
4. การนัดผู้แปรญัตติ
5. การรายงานผลต่อที่ประชุมสภา
6. การแถลงผลงานของคณะกรรมการ

เลขานุการของที่ประชุม

เลขานุการคณะกรรมการมีความสำคัญต่อการประชุมมาก เพราะมีหน้าที่ช่วยประธานของที่ประชุมในด้านต่าง ๆ เช่น ติดตามผลการประชุมในแต่ละครั้งว่าที่ประชุมมีมติเป็นเช่นไร เพราะอาจมีการทบทวนมติใหม่หลายครั้ง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ช่วยประธานในการดำเนินงานให้เป็นไปตามขั้นตอนและถูกต้องด้วยระเบียบ วิธีปฏิบัติ ตลอดจนติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ

กรรมการของสภาผู้แทนราษฎรจะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

1. อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
2. ตาย
3. ลาออก
4. มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
5. สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
6. ขาดการประชุม 3 ครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และไม่ได้แจ้งเป็นหนังสือให้ประธานคณะกรรมการทราบ

ส่วนกรรมการของวุฒิสภา จะพ้นจากตำแหน่งในกรณีที่

1. สมาชิกถึงคราวออกตามวาระ
2. ตาย
3. ลาออก
4. คณะกรรมการครบวาระ
5. มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
6. วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

การตั้งคณะอนุกรรมการ

คณะกรรมการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ แล้วรายงานคณะกรรมการภายในเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่คณะอนุกรรมการกระทำกิจการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใดไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ให้ประธานคณะอนุกรรมการขออนุญาตขยายเวลาต่อที่ประชุมคณะกรรมาธิการ

คณะอนุกรรมการแต่ละคณะประกอบด้วยอนุกรรมการ มีจำนวนไม่เกิน 10 คน โดยให้ตั้งจากบุคคลที่เป็นกรรมาธิการในคณะนั้น มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนอนุกรรมการทั้งหมด จำนวน นอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่กรรมาธิการเสนอ

ประโยชน์ของระบบกรรมาธิการ

1. **ช่วยแบ่งเบาภาระของสภา** เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐสภาได้เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับทุกขณะ และมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสภาไม่อาจจะพิจารณาได้อย่างละเอียดรอบคอบ จำเป็นจะต้องมอบหมายให้คณะกรรมาธิการช่วยเหลือพิจารณากลับกรองเพื่อสภาจะได้วินิจฉัยปัญหา หรือกิจการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพทั้งยังประหยัดเวลาให้สภาอีกด้วย

2. **ทำให้ได้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน** ในกรณีที่สภามีปัญหาที่จะต้องพิจารณา และต้องอาศัยความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้นโดยเฉพาะก็สามารถแต่งตั้งบุคคลนั้นประกอบเป็นคณะกรรมาธิการได้

3. **ทำให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสม** เพราะปัญหาต่าง ๆ ได้รับการพิจารณาโดยละเอียดรอบคอบอย่างแท้จริงจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ ทั้งได้ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยใกล้ชิด

เอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ หมายถึง สิทธิพิเศษในอันที่จะได้รับยกเว้นบางประการในการปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินการ

เอกสิทธิ์ในทางรัฐสภา หมายถึง สิทธิพิเศษในอันที่จะได้รับการยกเว้นบางประการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ หรือการดำเนินงานในด้านรัฐสภาอันเป็นอำนาจพิเศษที่จะประกันให้สมาชิกรัฐสภาสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนในรัฐสภาได้อย่างเป็นอิสระ ทั้งทางด้านความคิดและร่างกาย รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้เอกสิทธิ์แก่สมาชิกรัฐสภา ดังนี้

1. เอกสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครองให้ไม่ต้องรับความผิด
หมายถึง การให้สิทธิพิเศษแก่สมาชิกรัฐสภาในการปฏิบัติหน้าที่บางประการได้อย่างอิสระโดยไม่มีความผิดใด ๆ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้โดยชัดเจน ดังนี้

1.1 เอกสิทธิ์ในการออกเสียงลงคะแนน

1.2 เอกสิทธิ์ในการแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา และในที่ประชุมคณะกรรมการ

เอกสิทธิ์ดังกล่าวย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้น ตลอดจนให้ความคุ้มครองถึงบุคคลที่ทำ

หน้าที่ในที่ประชุมคณะกรรมการด้วย

ยกเว้นกรณีที่มีการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากสมาชิกรัฐสภาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม โดยได้กล่าวถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น และถ้อยคำดังกล่าวไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภาแล้ว เอกสิทธิ์ดังกล่าวจะไม่คุ้มครองแก่สมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำนั้น

ในกรณีดังกล่าว ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ประธานแห่งสภานั้นจะต้องจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล

2. เอกสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครอง หมายถึง การให้สิทธิพิเศษที่สมาชิกรัฐสภาจะได้รับความคุ้มครองให้ปลอดภัยจากความผิดทั้งทางด้านนิตินัยและพฤตินัย ในระหว่างสมัยประชุมเพื่อให้สมาชิกสามารถมาร่วมประชุมสภาได้โดยอิสระไม่มีอุปสรรคขัดขวาง โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่สมาชิกรัฐสภาดังนี้

2.1 เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกจับกุมขัง หรือหมายเรียกตัวไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ในระหว่างสมัยประชุม

2.2 เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม

2.3 เอกสิทธิ์ที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัยประชุม

เอกสิทธิ์

<p>เอกสิทธิ์ของสมาชิกสภา</p> <hr/> <p>มีเจตนาารมณ์ให้สมาชิกสภา มีเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ในการประชุมสภา</p>	
<p>ความไม่ต้องรับผิดชอบ</p>	<p>ความละเมิดมิได้</p>
<p>กล่าวถ้อยคำ หรือลงคะแนนเสียง เป็นเอกสิทธิ์เด็ดขาดผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องหรือว่ากล่าวในทางใดมิได้ แต่ไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำ ในการประชุมสภาที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้น มีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น</p>	<p>ในระหว่างสมัยประชุมห้ามมิให้จับกุมหรือคุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิกไปทำการสอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหาคดีอาญา</p>

ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก 8 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากบุคคลดังต่อไปนี้

1. ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา โดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน 3 คน
2. ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด โดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน 2 คน
3. ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์อย่างแท้จริง จำนวน 2 คน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริง จำนวน 2 คน

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

การสรรหาและการคัดเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ และสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน เป็นกรรมการ

ทำหน้าที่สรรหาและคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว ให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่มิเหตุทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว แล้วให้เสนอรายชื่อผู้ได้รับเลือกพร้อมความยินยอมของผู้นั้นต่อ ประธานวุฒิสภา มติในการคัดเลือกดังกล่าวต้องลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการสรรหาในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

(2) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติให้ความเห็นชอบบุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกตาม (1) ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ การลงมติให้ใช้วิธีลงคะแนนลับ ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป ถ้ากรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบในรายชื่อใด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ส่งรายชื่อนั้นกลับไปยังคณะกรรมการสรรหาพร้อมด้วยเหตุผลเพื่อให้ดำเนินการสรรหาใหม่ หากคณะกรรมการสรรหาไม่เห็นด้วยกับวุฒิสภา และมีมติยืนยันตามมติเดิมด้วยคะแนนเอกฉันท์ ให้ส่งรายชื่อนั้นให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป แต่ถ้ามติที่ยืนยันตามมติเดิมไม่เป็นเอกฉันท์ ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มิเหตุให้ต้องดำเนินการดังกล่าว

ในกรณีที่มิอาจสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิตาม (1) ได้ภายในเวลาที่กำหนด ไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน 3 คน และให้ที่ประใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดแต่งตั้งตุลาการใน

ศาลปกครองสูงสุดจำนวน 2 คน เป็นกรรมการสรรหาเพื่อดำเนินการตาม (1) แทน

ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวจะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 45 ปีบริบูรณ์
3. เคยเป็นรัฐมนตรี ตุลาการพระธรรมนูญในศาลทหารสูงสุด กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในหน่วยราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ หรือเคยเป็นทนายความที่ประกอบวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 30 ปี นับถึงวันที่ได้รับการเสนอชื่อ

4. ไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้

- เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
- ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบ

ด้วยกฎหมาย

- วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- ตัดยาเสพติดให้โทษ
- เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมาย

ของศาล

- เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง 5 ปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

- เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

- เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

- อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามมาตรา 263 หรือ

- เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

5. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

6. ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะ 3 ปีก่อนดำรงตำแหน่ง

7. ไม่เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้อง

(1) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(2) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

(3) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(4) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

ในกรณีที่บุคคลใดได้รับการคัดเลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้ว บุคคลนั้นจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อได้ลาออกจากการเป็นบุคคลตาม (1) (2) หรือ (3) หรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบวิชาชีพอิสระดังกล่าวแล้ว ซึ่งต้องกระทำภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา

การพ้นจากตำแหน่ง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. มีอายุครบ 70 ปีบริบูรณ์
3. ลาออก
4. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวข้างต้น
5. เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
6. เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นกรรมการ หรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจ หรือของหน่วยงานของรัฐ
7. ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การ ที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

8. ประกอบวิชาชีพอิสระ
9. วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง
10. ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

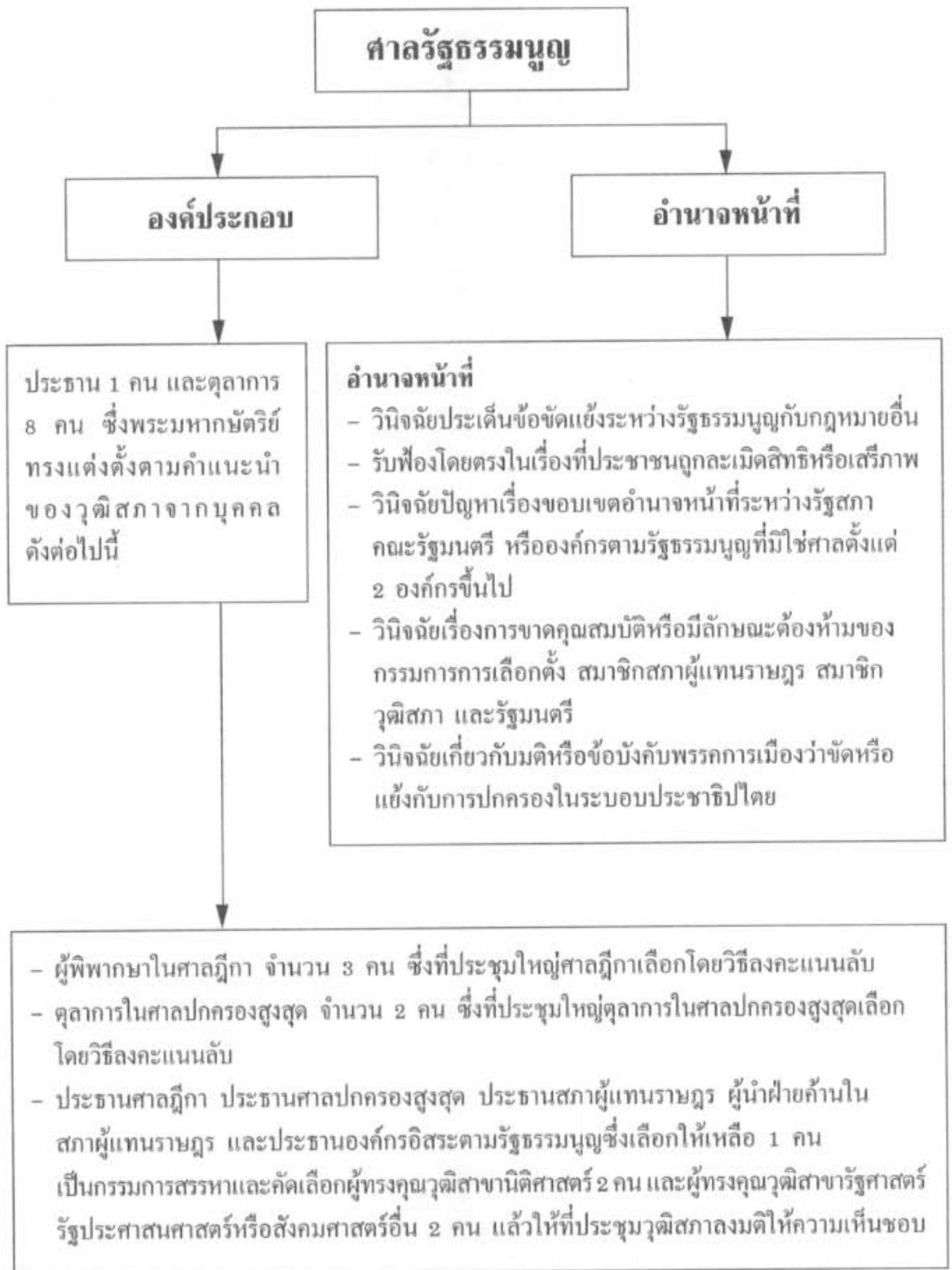
ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 9 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

1. วินิจฉัยประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างรัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่น
2. รับฟ้องจากประชาชนโดยตรงในเรื่องที่ประชาชนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้
3. วินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีใช้ศาลตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไป
4. วินิจฉัยเรื่องการขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรี
5. วินิจฉัยเกี่ยวกับมติ หรือข้อบังคับของพรรคการเมืองว่าขัดหรือแย้งกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในการปฏิบัติหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ

ศาลปกครอง

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ศาลปกครองเป็นองค์กรอิสระไม่สังกัดหน่วยงานใดของรัฐ และแยกต่างหากจากศาลอื่น โดยมีหน่วยธุรการเป็นอิสระขึ้นตรงต่อประธานศาลปกครองสูงสุด

ศาลปกครอง ประกอบด้วย ศาลปกครองสูงสุด และศาลปกครองชั้นต้น และอาจมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยก็ได้

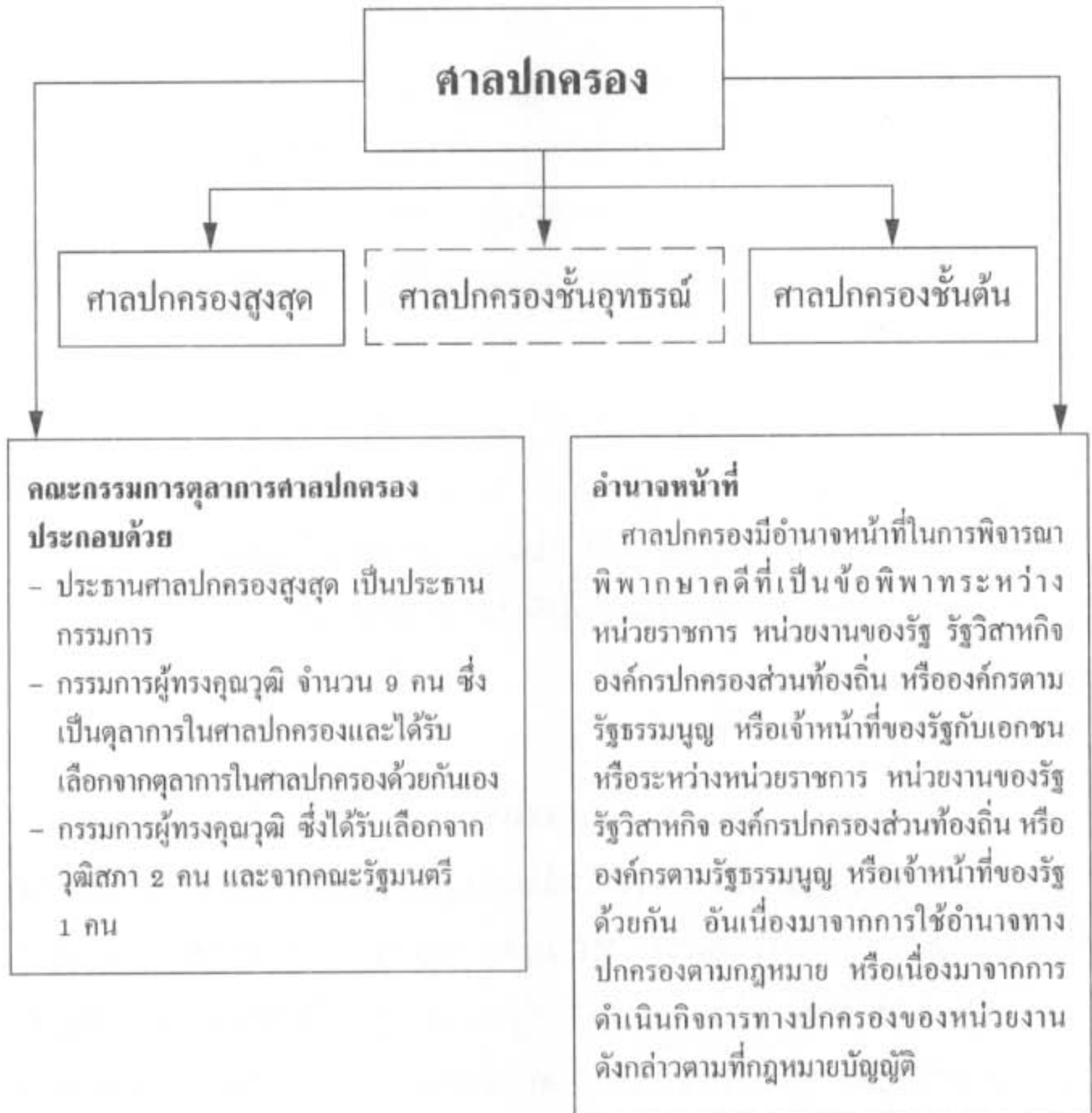
ในศาลปกครองจะมีคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ซึ่งประกอบด้วย

1. ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานกรรมการ
2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ซึ่งเป็นตุลาการในศาลปกครอง และได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองด้วยตนเอง
3. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภา 2 คน และจากคณะรัฐมนตรีอีก 1 คน

อำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง

ศาลปกครองมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองของหน่วยงานดังกล่าวตามที่

กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กระอิสระตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ในหมวด 11 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือสนับสนุนการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีก 4 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมือง และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ โดยประธานวุฒิสภาจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง

คุณสมบัติของกรรมการการเลือกตั้ง

กรรมการการเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
4. ไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้
  - เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
  - อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

- ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
  - วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
  - ดิดยาเสพติดให้โทษ
  - เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
  - ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
  - เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง 5 ปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
  - เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ
  - เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ
  - อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามมาตรา 263 หรือ
  - เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง
5. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
6. ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะ 3 ปีก่อนดำรงตำแหน่ง

7. ไม่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นอกจากนี้ กรรมการการเลือกตั้งต้อง

1. ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
2. ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

3. ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

4. ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

กรรมการการเลือกตั้งมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

1. ตาย
2. มีอายุครบ 70 ปีบริบูรณ์
3. ลาออก
4. เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
5. เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นกรรมการ หรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจ หรือของหน่วยงานของรัฐ

6. ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การ ที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

7. ประกอบวิชาชีพอิสระ

8. วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

9. ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่ดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

10. ขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวข้างต้น

องค์ประชุม

การประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมีกรรมการการเลือกตั้งมาประชุมไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่ แต่ต้องไม่น้อยกว่า 3 คน จึงจะเป็นองค์ประชุม

การลงมติ

การลงมติในการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ใช้คะแนนเสียงข้างมาก เว้นแต่การลงมติวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนการประกาศผลการเลือกตั้ง ให้ใช้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 4 ใน 5 ของจำนวนกรรมการการเลือกตั้งที่มาประชุม โดยประธานในที่ประชุมและกรรมการการเลือกตั้งที่มาประชุมต้องลงคะแนนเสียงเพื่อมีมติ และให้กรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งมีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ในกรณีที่ใช้คะแนนเสียงข้างมากถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน

ให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(1) ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาคและมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

(2) วางระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งและต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ และคำนึงถึงความสุจริต เที่ยงธรรม ความเสมอภาค และโอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

(3) กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมืองโดยเปิดเผย และการควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง

(4) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายต่าง ๆ ใน (1)

(5) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหา หรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายต่าง ๆ ใน (1)

(6) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(7) ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหา และผลการออกเสียงประชามติ

(8) ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

(9) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

ผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีจำนวน 3 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความรอบรู้และมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิสาหกิจ หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะ และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ประธานวุฒิสภาจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน

สำหรับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ตรวจการแผ่นดินนั้นจะเป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณี

(ก) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(ข) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือ

ประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(ค) การตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม โดยไม่รวมถึงการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล

(ง) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

2. ดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 279 วรรคสาม และมาตรา 280 ของรัฐธรรมนูญ

3. ติดตาม ประเมินผล และจัดทำข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ รวมตลอดถึงข้อพิจารณาเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีที่เห็นว่าจำเป็น

4. รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี และให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วยการใช้อำนาจหน้าที่ตามข้อ 1 (ก) (ข) และ (ค) ให้ดำเนินการเมื่อมีการร้องเรียน เว้นแต่กรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าการกระทำดังกล่าวมีผลกระทบต่อความเสียหายของประชาชนส่วนรวมหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาและสอบสวนโดยไม่มีการร้องเรียนได้

คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 8 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยกรรมการ ป.ป.ช. จะต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิในตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในหน่วยราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ ผู้แทนองค์การพัฒนาเอกชน หรือผู้ประกอบวิชาชีพที่มีองค์การวิชาชีพตามกฎหมายมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 ปี ซึ่งองค์การพัฒนาเอกชนหรือองค์การวิชาชีพนั้นให้การรับรองและเสนอชื่อเข้าสู่กระบวนการสรรหา

กรรมการ ป.ป.ช. มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 9 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ที่มาของกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะมาจากการคัดเลือกของ “คณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ” ซึ่งมีจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยให้ประธาน

วุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

1. ได้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับการถอดถอนออกจากตำแหน่งเสนอด่วนวุฒิสภาตามมาตรา 272 และมาตรา 279 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ
2. ได้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
3. ได้สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่าขึ้นไป ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม รวมทั้งดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการในระดับต่ำกว่าที่ร่วมกระทำความผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวหรือกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือที่กระทำความผิดในลักษณะที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นสมควรดำเนินการด้วย ทั้งนี้ ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
4. ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด ตามบัญชีและเอกสารประกอบที่ได้ยื่นไว้

5. กำกับดูแลคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง

6. รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อม
ข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี โดยให้
ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณะด้วย

7. ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

การตรวจเงินแผ่นดิน กระทำได้โดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ที่เป็นอิสระและเป็นกลาง

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 6 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การเงินการคลัง และด้านอื่น โดยให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

กรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

กรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน มาจากการสรรหาและคัดเลือกของคณะกรรมการสรรหา จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาคัดเลือกจำนวน 1 คน และบุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดคัดเลือกจำนวน 1 คน โดยบุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเลือกต้องมีใช้ผู้พิพากษาหรือตุลาการ และต้องไม่เป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นในขณะเดียวกัน

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน รวมทั้งอำนาจ

หน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และ
สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

การกำหนดคุณสมบัติและวิธีการเลือกบุคคลดังกล่าว จะต้อง
เป็นไปเพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่
ประจักษ์ และเพื่อให้ได้หลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่กำหนด
หลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน ให้คำปรึกษา แนะนำ
และเสนอแนะให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน และ
มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการวินัยทางการเงินและการคลังที่เป็นอิสระ
เพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยการดำเนินการที่เกี่ยวกับวินัยทางการเงิน การคลัง
และการงบประมาณ และให้คดีที่พิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะ
กรรมการวินัยทางการเงินและการคลังในเรื่องดังกล่าวเป็นคดีที่อยู่ใน
อำนาจของศาลปกครอง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีจำนวน 7 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 6 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

ประธานวุฒิสภาจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

2. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิ

มนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

3. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครองในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

4. พ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

5. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

6. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

7. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

8. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศและเสนอต่อรัฐสภา

9. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

องค์กรตามรัฐธรรมนูญ

องค์กรตามรัฐธรรมนูญ	จำนวน	วาระการดำรง ตำแหน่ง
องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ 1. คณะกรรมการการเลือกตั้ง 2. ผู้ตรวจการแผ่นดิน 3. คณะกรรมการ ป.ป.ช. 4. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	5 คน 3 คน 9 คน 7 คน	7 ปี 6 ปี 9 ปี 6 ปี
องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ 1. องค์กรอัยการ 2. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 3. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	- 7 คน -	- 6 ปี -

การตรวจสอบทรัพย์สิน

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่าง ๆ คือ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ทั้งของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งทรัพย์สินของตนที่มอบหมายให้อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทุกครั้งที่ได้รับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งรวม 3 ครั้งด้วยกัน คือ

1. ภายใน 30 วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
2. ภายใน 30 วัน นับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง
3. ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งมาแล้ว 1 ปี

ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

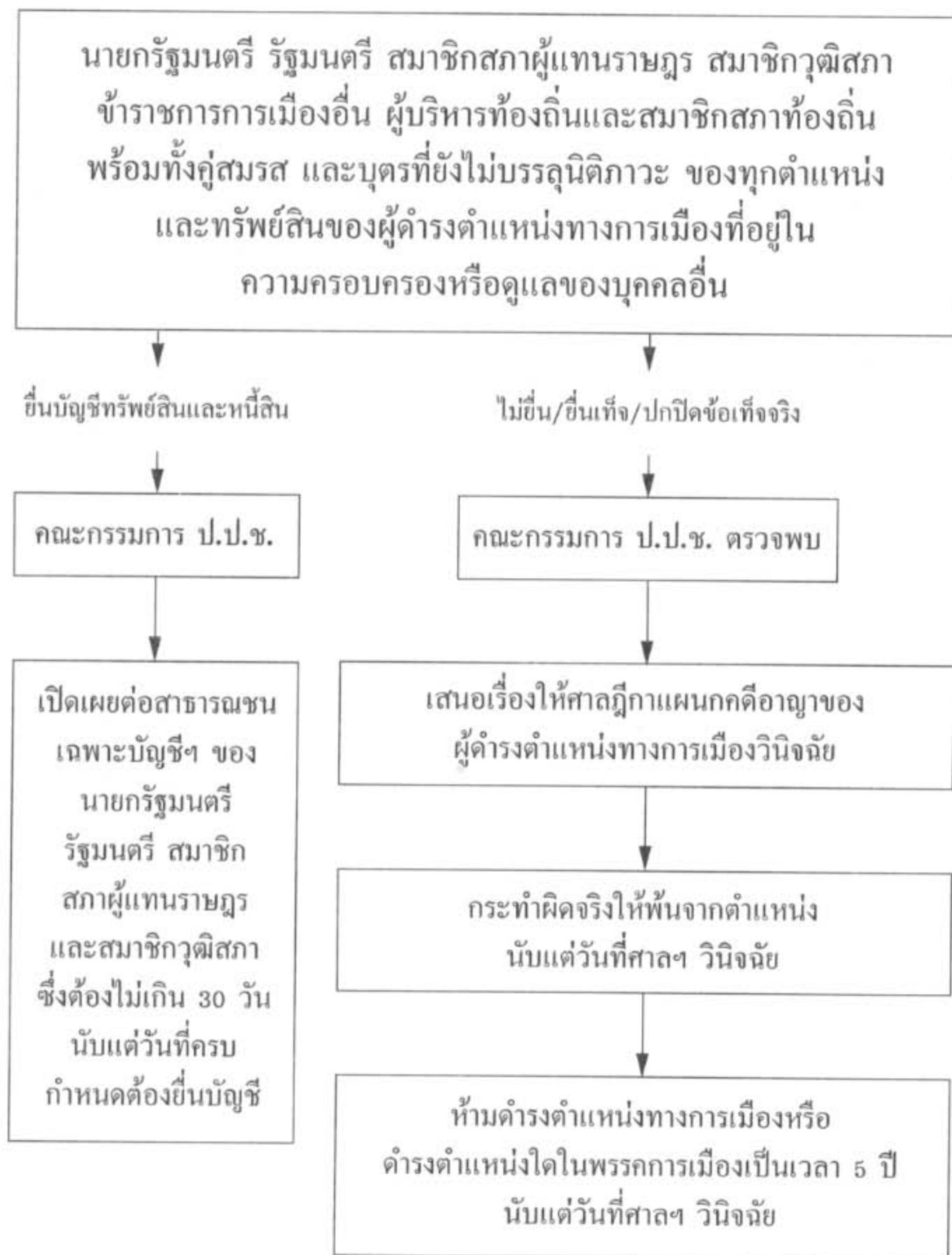
การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้ยื่นพร้อมสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาด้วย

การเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบให้สาธารณชนทราบนั้น สามารถเปิดเผยได้เฉพาะของ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา เท่านั้น ซึ่งต้องไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดพ้นจากตำแหน่งหรือตาย คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะทำการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้นั้น แล้วจัดทำรายงานผลการตรวจสอบและประกาศในราชกิจจานุเบกษา หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะต้องส่งเอกสารทั้งหมดที่มีอยู่พร้อมทั้งรายงานผลการตรวจสอบไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้น ตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

ในกรณีที่พบว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัยต่อไป ถ้าศาลวินิจฉัยแล้วพบว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดจริง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งในวันที่ศาลวินิจฉัย และห้ามมิให้ผู้นั้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลวินิจฉัยด้วย

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์เป็นส่วนหนึ่งในหมวดการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งกำหนดขึ้นมาให้เกิดความชัดเจนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่รัฐหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คู่สมรส บุตร และบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรส และบุตรที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ผู้ร่วมดำเนินการหรือผู้ได้รับมอบหมายให้กระทำการ โดยการได้หรือการเสียประโยชน์ฝ่ายหนึ่ง ย่อมได้แก่การเสียหรือการได้ประโยชน์อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า "ผลประโยชน์ขัดกัน" และจะก่อให้เกิดสถานการณ์ขาดจริยธรรมยากต่อการตัดสินใจ ทำให้ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์สาธารณะ เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวของตนมากกว่าประโยชน์สาธารณะ การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่จึงขัดกันในลักษณะที่ผลประโยชน์ส่วนตนได้มาจากการเสียไปซึ่งประโยชน์สาธารณะ

ดังนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำการที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ของตนเองและประโยชน์ของสาธารณะ รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดข้อห้ามสำหรับสมาชิกรัฐสภา นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี ดังนี้

1. ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น

2. ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับ รัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะ เป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือ บริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าโดยทาง ตรงหรือทางอ้อม

3. ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงาน ของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงาน ตามปกติ

4. ไม่กระทำการอันเป็นการต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง คือ จะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม มิได้ ไม่ว่าในนามของ ตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการ โดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการ ดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการ ดังกล่าว

โดย ข้อ 2 ข้อ 3 และข้อ 4 ให้ใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าว และบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสและ บุตรของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น ที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ร่วมดำเนินการ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้กระทำการตามที่กล่าวมาด้วย โดยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี จะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจ

โดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด
ก็มิได้ด้วย

ข้อห้ามในการใช้ตำแหน่งทางการเมือง

สมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี ต้องไม่ใช่สถานะ
หรือตำแหน่งของตนเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง
ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่อง
ดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของ
ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ
รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น
2. การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อน
เงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้
ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงาน
ของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือ
3. การให้ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้
ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงาน
ของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น พ้น
จากตำแหน่ง

นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือ
ผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือ
ผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ หรือ
กระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการเข้าไปบริหารหรือจัดการใด ๆ เกี่ยวกับ
หุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทมิได้ แต่ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี

หรือรัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นดังกล่าวต่อไป ก็ให้ผู้นั้นแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้ผู้นั้นโอนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในส่วนจำนวนที่เกินสิทธิให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นเข้ามาจัดการแทนได้ ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของผู้นั้นด้วย

การถอดถอนจากตำแหน่ง

วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนบุคคลดังต่อไปนี้ คือ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ออกจากตำแหน่งได้ถ้าบุคคลดังกล่าวมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 20,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลดังกล่าวออกจากตำแหน่ง คำร้องขอจะต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

2. สมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาออกจากตำแหน่งได้

เมื่อประธานวุฒิสภาได้รับคำร้องแล้วจะต้องส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการไต่สวนให้แล้วเสร็จโดยเร็ว และทำรายงานเสนอต่อวุฒิสภา โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่า ข้อกล่าวหาเป็นมูลหรือไม่ เพียงใด มีพยานหลักฐานที่ควรเชื่อได้อย่างไร พร้อมทั้งระบุข้อยุติว่าจะให้ดำเนินการอย่างไรด้วย

ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ว่าข้อกล่าวหาใดมีมูล นับแต่วันดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาทางปฏิบัติหน้าที่จนกว่าวุฒิสภาจะมีมติ และให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารพร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภาเพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณา และส่งให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป แต่ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหาข้อนั้นเป็นอันตกไป

ในการพิจารณาของวุฒิสภา สมาชิกวุฒิสภามีอิสระในการออกเสียงลงคะแนนซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ มติที่ให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่งจะต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

ผู้ที่ถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งจะพ้นจากตำแหน่งหรือให้ออกจากราชการนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติให้ถอดถอน และตัดสิทธิผู้นั้นในการดำรงตำแหน่งใดในทางการเมืองหรือในการรับราชการเป็นเวลา 5 ปี ซึ่งมตินี้ให้เป็นที่สุด และไม่กระทบกระเทือนการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การถอดถอนจากตำแหน่ง

เหตุที่ขอให้อถอดถอน

- มีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ส่อไปในทางทุจริต ต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

การดำเนินคดีอาญากับ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น และรวมถึงกรณีที่บุคคลดังกล่าวหรือบุคคลอื่นเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลดังกล่าว เพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ให้ผู้เสียหายจากการกระทำดังกล่าวมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) เพื่อให้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกล่าวหา นั้น ส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาพิพากษา

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหา เป็นผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา ผู้เสียหายจากการกระทำดังกล่าวยังสามารถเลือกที่จะยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระที่มาจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ดำเนินการไต่สวนแทนคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็ได้ แต่ต้องเลือกยื่นคำร้องทางใดทางหนึ่ง ซึ่งถ้าผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. แล้วจะยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ต่อเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่รับดำเนินการไต่สวน ดำเนินการล่าช้า

เกินสมควร หรือดำเนินการไต่สวนแล้วเห็นว่าไม่มีมูลความผิดตาม
ข้อกล่าวหา

ในกรณีที่ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ถ้าคณะกรรมการ
ป.ป.ช. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการ
ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ว่าข้อกล่าวหาใดมีมูล นับแต่วันดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหา
งดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าวุฒิสภามีมติ และให้ประธานกรรมการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้ง
ความเห็นไปยังประธานวุฒิสภาเพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณา และส่ง
ให้อัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป แต่ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่า
ข้อกล่าวหาใดไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหา นั้นเป็นอันตกไป

ส่วนกรณีที่ยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอให้ตั้ง
ผู้ไต่สวนอิสระนั้น ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาอาจจะตั้งผู้ไต่สวนอิสระ หรือ
จะส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนแทนการแต่งตั้ง
ผู้ไต่สวนอิสระก็ได้

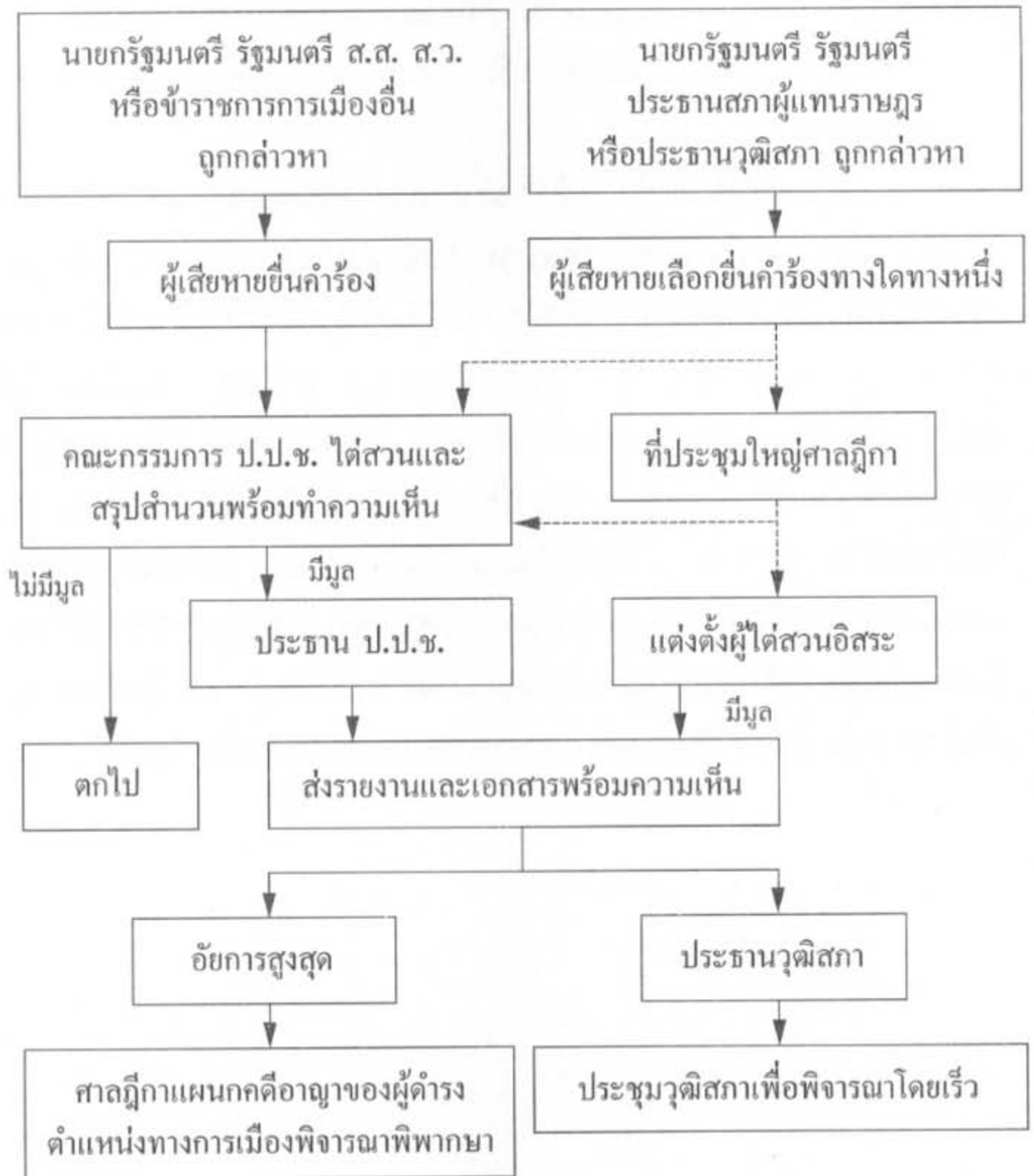
เมื่อผู้ไต่สวนอิสระได้ดำเนินการไต่สวนหาข้อเท็จจริงและสรุป
สำนวนพร้อมทำความเห็นแล้ว ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ให้ส่งรายงาน
และเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภาเพื่อให้
ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณา และส่งสำนวนและความเห็นไปยัง
อัยการสูงสุดเพื่อยื่นฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองต่อไป

ในการพิจารณาคดี ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองยึดสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือของ
ผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี เป็นหลักในการพิจารณา โดยมีอำนาจเรียก

เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำตลอดจนขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

นอกจากนี้ ยังมีให้นำเรื่องความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภามาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีด้วย โดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาคดีและคุมขังสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในระหว่างสมัยประชุมได้ การพิพากษาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ถือเสียงข้างมาก คำสั่งและคำพิพากษาให้เปิดเผยและเป็นที่สุด เว้นแต่เป็นกรณีที่ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มิคำพิพากษาได้

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เหตุที่ถูกกล่าวหา

1. ร่ำรวยผิดปกติ
2. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา
3. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น หรือ
4. ทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นครั้งแรก เพื่อกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะต้องมีกลไกและระบบในการดำเนินงานเพื่อให้การบังคับใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดขั้นตอนการลงโทษตามความร้ายแรงแห่งการกระทำ เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันทางการเมืองเป็นที่ยอมรับของประชาชน ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดทางวินัย และให้ดำเนินการดังนี้

1. ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรายงานการกระทำดังกล่าวต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือสภาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมดังกล่าว
2. หากเป็นการกระทำผิดร้ายแรงให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพิจารณาดำเนินการ โดยให้ถือเป็นเหตุที่จะถูกวุฒิสภากดออกนอกระบบจากตำแหน่งได้
3. ในกรณีที่การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมมีลักษณะร้ายแรงหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการดำเนินการของผู้รับผิดชอบจะไม่เป็นไปด้วยความเป็นธรรม ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินไต่สวนและเปิดเผยผลการไต่สวนต่อสาธารณะได้

นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินยังมีหน้าที่เสนอแนะหรือให้คำแนะนำในการจัดทำหรือปรับปรุงประมวลจริยธรรม และส่งเสริมให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีจิตสำนึกในด้านจริยธรรมอีกด้วย

บรรณานุกรม

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **ข้อบังคับการประชุม.**

กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร, 2551.

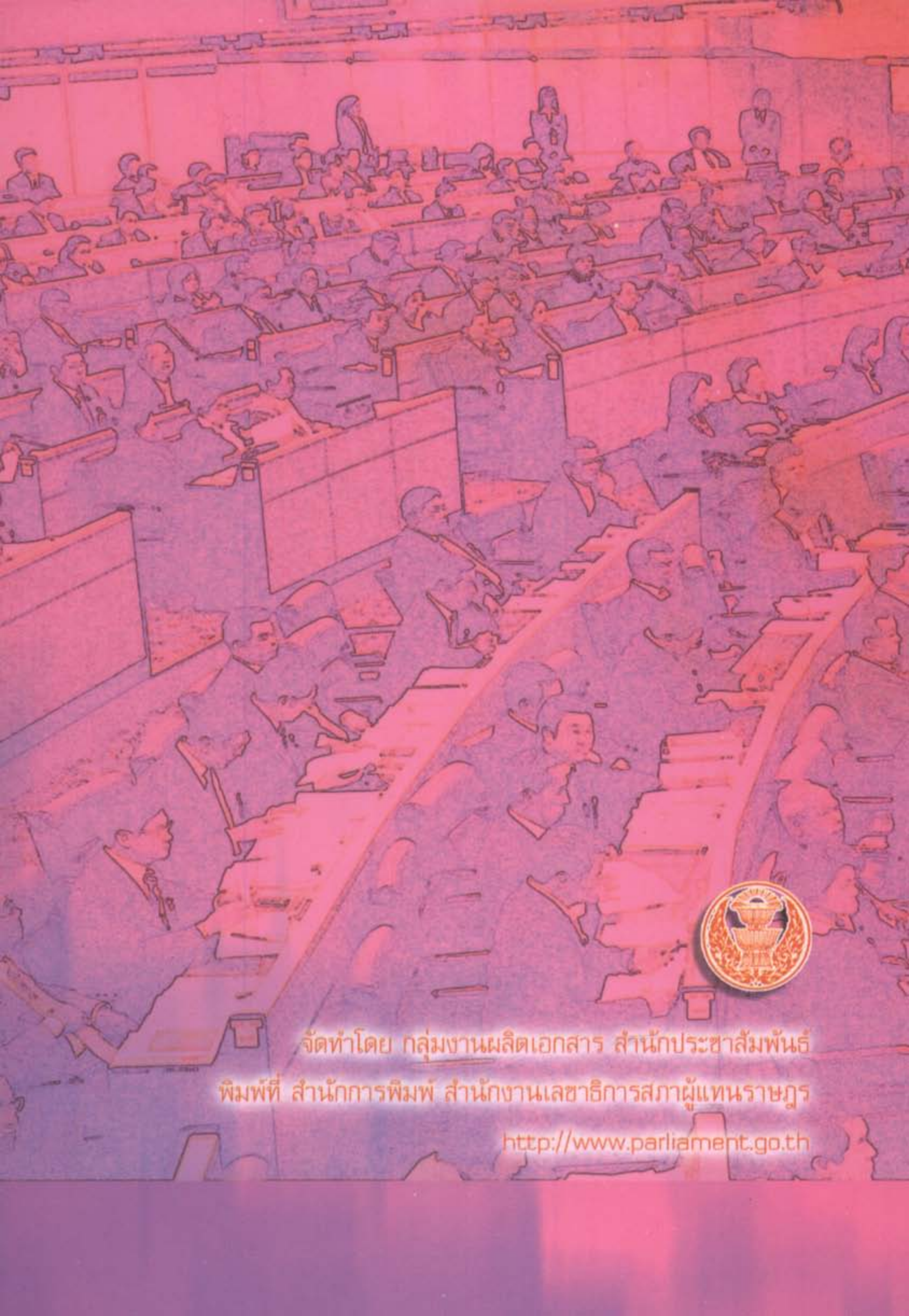
_____ . **คณะกรรมการธิการ.** กรุงเทพมหานคร
: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551.

_____ . **เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่ง**
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. คณะกรรมการ
วิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงาน
การประชุม สภาร่างรัฐธรรมนูญ, 2550.

_____ . **พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ**
เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร, 2550.

_____ . **ระบบงานรัฐสภา.** กรุงเทพมหานคร
: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2549.

_____ . **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.**
กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร, 2551.

จัดทำโดย กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
พิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<http://www.parliament.go.th>